GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Socionomprogrammet
C-uppsats
Höstterminen 2007

BARNETS BÄSTA!

Ett verktyg för pressen

Författare:

Pernilla Hedberg

Boris Larsson

Lena Ledel

Handledare:

Eva Landmér

Abstract

Begreppet ”barnets bästa” har lite olika betydelser beroende från vilket perspektiv man väljer att betrakta det. Vi blev intresserade av pressens skildring av ”barnets bästa” i de fall där socialtjänsten är involverad då det är denna bild som kommuniceras till allmänheten. Såvitt vi känner till har inte detta undersökts tidigare och blir vetvärt för att det berör socialsekreterare och påverkar socialtjänstens arbete när det gäller barn. Påverkan sker, om inte direkt så i alla fall indirekt via opinionsbildning och attityder gentemot socialtjänsten och deras tolkning av ”barnets bästa” i enskilda ärenden.

Vårt syfte med uppsatsen är att beskriva hur och i vilka sammanhang begreppet ”barnets bästa” skildras i pressen i de fall där socialtjänsten är involverad. För att ta reda på detta har vi haft fyra frågeställningar till hjälp som lyder: *Hur skildras barnets bästa*? *Vilket/vilka budskap finns i artiklarna? Vilka aktörer nämns i artiklarna och hur skildras de?* samt *Hur är artiklarna uppbyggda?*

Vi har använt oss av kvalitativ textanalys som metod. Vår förståelseram bestod av tolkningen av ”barnets bästa” utifrån olika perspektiv, en tolkning av pressen, journalistikens dramaturgi, dualism, social konstruktivism samt socialtjänstens sekretess. Urvalet av artiklar har skett med hjälp av Presstext och Mediesök, där fick vi sammanlagt 67 träffar på sökorden ”barnets bästa” och ”socialtjänsten” gällande perioden 2005 - 2007. Vi valde ut sex av tidningsartiklarna för vår analys. De utvalda artiklarna var nyhetsjournalistik. Vi valde bort debattartiklar och ledare för vi var intresserade av att se hur journalistkåren skildrade ”barnets bästa”. För att begränsa oss ytterligare valde vi också bort de artiklar som rörde boende, vårdnad och umgänge samt de som berörde flyktingärenden.

Våra slutsatser är inte generaliserbara men vi kunde dock se flera mönster i artiklarna:

- Begreppet ”barnets bästa” används som ett verktyg för att ge socialtjänsten kritik
- Begreppet ”barnets bästa” står odefinierat i de flesta fall när det används i artiklarna
- Artiklarnas huvudsyften är att förmedla att socialtjänsten inte sett till ”barnets bästa”
- Begreppet ”barnets bästa” återfinns i våra artiklar i ett dramatiserat sammanhang
- Merparten av artiklarna är inte objektiva, skildringarna konstrueras som en dualistisk verklighet som består av offer (familjen) och förövare (socialtjänsten). I de fall där andra aktörer förekommer styrker de oftast stödet för familjen och kritiken mot socialtjänsten.

Nyckelord: ”barnets bästa”, socialtjänsten, kvalitativ textanalys, tidningsartiklar, pressen, journalistik

Författare: Lena Ledel, Pernilla Hedberg, Boris Larsson

Handledare: Eva Landmér

Innehållsförteckning sida

Inledning och problemområde 1

Syfte och frågeställningar 2

Avgränsning 2

Tidigare forskning 2

Förståelseram 4

Barnets bästa 4
Pressen 9
Journalistikens dramaturgi 12
Dualism 14
Social konstruktivism 15
Socialtjänstens sekretess 15

Metodavsnitt 16

Tillvägagångssätt 16
Urval 17
Analysmetod 17
Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet 19
Etik 20

Resultat 21

”3-åring inlåst i häktet” 21
”Livrädda barn tvingades att åka till pappa…” 23
”15-åring dog av vanvård trots varningar” 25
”Tveksamt samtycke – socialtjänsten får kritik” 27
”Socialtjänsten vill inte jävlas med någon.” 29
”Barn sover bland möss.” 31

Diskussion 34

Frågeställning 1 34
Frågeställning 2 36
Frågeställning 3 37
Frågeställning 4 40
Slutsatser 42

Källförteckning 46

Bilaga 51

Inledning och problemområde

Den här uppsatsen handlar om hur begreppet ”barnets bästa” skildras i pressen i de fall där socialtjänsten är involverad.

Begreppet ”barnets bästa” tillämpas av vuxna utifrån skilda perspektiv, normer och värderingar. Definieringen sker på olika sätt beroende på om man har t.ex. forskningens, lagstiftningens, psykologins eller barnets perspektiv (Barnombudsmannen, 2001). Pressens definiering av ”barnets bästa” i artiklarna ger ytterligare ett perspektiv. Denna definition påverkar socialt arbete både direkt och indirekt. Den direkta påverkan sker som aktör i artiklar som berör socialtjänstens ärenden. Indirekt påverkas socialtjänsten genom den bild som skapas av barnets bästa i pressen. Bilden skapar opinion och attitydpåverkan till socialtjänstens arbete**.**

Genom sin position som frågeställare och historieberättare har pressen en retorisk fördel gentemot socialtjänsten. Den retoriska fördelen och socialtjänstens sekretess innebär att socialtjänsten har få möjligheter att påverka innehållet i artiklarna**.**

Att media har påverkan visar exempelvis efterdyningarna av den omdebatterade pedofildebatten under 1990 – talet. Debatten medförde att antal män inom förskolan minskade eftersom de kände sig ifrågasatta. Åsikter som framfördes var bl.a. att ” *män som arbetar med barn nog ändå måste vara lite avvikande*”(SOU 2004:115, s.45).

Pressens stora genomslagskraft till allmänheten väckte vårt intresse av att se hur begreppet ”barnets bästa” skildras där. Undersökningen är vetvärd för oss då vi som blivande socionomer vill få insikt i journalisternas hantering av begreppet ”barnets bästa” och pressens förhållningsätt gentemot socialtjänsten.

Förutom vår socionomutbildning har vi även praktisk erfarenhet av ”barnets bästa”, både genom praktik och genom yrkesutövning, vilken är vår förförståelse. Thurén (2002) förklarar förförståelse med att vi inte bara uppfattar verkligheten genom våra sinnen, utan i verklighetsuppfattningen finns även mycket tolkning. Våra värderingar påverkar i hög grad de föreställningar vi har. Förförståelse baseras mycket på önsketänkande vilket i sig inte behöver vara fel. Utan förförståelse kan vi inte få förståelse för någonting alls, allt vi upplever tolkar vi *som* någonting.

Syfte:

Att beskriva hur och i vilka sammanhang begreppet ”barnets bästa” skildras i pressen i de fall där socialtjänsten är involverad.

Frågeställningar:

- Hur används begreppet ”barnets bästa” i tidningsartiklarna?
- Vilket/vilka budskap har artiklarna?
- Vilka aktörer nämns i artiklarna och hur skildras de?
- Hur är artiklarna uppbyggda?

Avgränsning

”Pressen” består i vår undersökning av sex tidningsartiklar som vi analyserar. De representerar följande tidningar: Svenska Dagbladet (2 artiklar med olika författare), Nerikes Allehanda, Expressen, Borås Tidning och Helsingborgs Dagblad.
”Socialtjänsten” är i undersökningen knuten till de ärenden som är aktuella i artiklarna vilka handlar om individ och familjeomsorg under socialtjänstlagen.
”Aktörer” och ”parter” är de människor och myndigheter som figurerar i artiklarna.

Tidigare forskning

För att hitta tidigare forskning har vi sökt via Libris, DIVA och www.google.se med sökord som *”barnets bästa”*, *”media”*, *”analysera media*”, *”undersöka media*”.

Forskning om ”barnets bästa”

Vid sökning efter tidigare forskning om ”barnets bästa” har vi inriktat oss på material som tar upp definitionen av ”barnets bästa”. De avhandlingar som redovisas nedan hanterar begreppet men har inte någon direkt anknytning till vår undersökning. Vi väljer dock att presentera dem för att ge en inblick i tidigare forskning i ämnet.

Maria Jacobsson (2006) har i sitt examensarbete *”Barnets bästa, barnets vilja, barnets rätt att komma till tals - En jämförelse mellan socialrättslig och familjerättslig lagstiftning*”, från juridiska fakulteten i Lund på 20 poäng, jämfört hur tre paradbegrepp används och om de har

samma betydelse i föräldrabalken och i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Författaren har använt sig av rättsdogmatisk metod som innebär att hon har jämfört praxis med gällande lagtext. Hon tar upp barns rättighet att komma till tals och svårigheten med att utläsa vad barnens vilja är, då barn ofta är lättpåverkade och kan ha svårt att uttrycka sin vilja. Jacobsson kan i sitt arbete se att hennes tre paradbegrepp inte används lika i föräldrabalken och i LVU. En tydlig trend som går att utläsa i examensarbetet är att i dagens rättssamhälle anses det viktigare att ta hänsyn till ”barnets bästa” i LVU-mål än i familjerättsliga mål. Arbetet belyser även att mycket har hänt i hänsynen till ”barnets bästa” och att forskningen och utvecklingen fortskrider.

Konrad Blom (2006) har skrivit *”barnets bästa” i första rummet”* som handlar om diskurser och språklig praktik i diskussionsprogrammet *”Vadå rättigheter?”*. Syftet med magisteruppsatsen är att analysera Utbildningsradions, UR, TV-serie ”*Vadå rättigheter? – Om konflikter mellan barn och vuxna* (1999)”. Barns behov och rättigheter som inte uttalas, det som anses vara självklart, tas även upp i analysen.
Arbetet tolkar definitionen ”barnets bästa” i barnkonventionen och den innebörd som läggs i definitionen.
Blom konstaterar att vuxna och barn ser olika på begreppet ”barnets bästa” i materialet. I de vuxnas samtal konstrueras ”barnets bästa” till barnets behov av skydd och uppfostran, vilket kan leda till en misstro av barnets egen förmåga. De ungdomar som medverkade i programmet diskuterade ”barnets bästa” som samband mellan förväntningar, handlingar och konsekvenser. Om de vuxna litar på ungdomarna ökar chanserna att de gör det som förväntas av dem. Men det är fortfarande viktigt att de vuxna ”bryr sig”.
Blom visar att gränserna mellan för mycket eller för lite omsorg inte alltid är lätta att se men att det är viktigt att se barnet som en social aktör med egna rättigheter som inte är de samma som de vuxnas rättigheter.

<u>Forskning om media</u>

Vid sökning efter tidigare forskning om hur media påverkar allmänheten insåg vi att många innan oss har skrivit om detta på c-uppsatsnivå. Dock har vi inte hittat någon som skrivit om hur begreppet ”barnets bästa” används i media. Områden som tidigare har belysts är bl.a. hur media har påverkat stigmatiseringen av förorten (Omidian 2006), hur media framställer unga kvinnor som lider av depression (Nyström Persson 2005) och hur frivilligt socialt arbete

belyses av media (Alm Mäntyniemi 2006).
Vågbrant (2006) använde kritisk diskursanalys för att granska kvällstidningen Expressens nyhetsrapportering angående fågelinfluensan i sin D-uppsats *”Har Expressen fått pippi".* Hans tidsram var en och en halv månad i början av 2006 vilket resulterade i 11 artiklar. Vågbrants analys och diskussion berörde att Expressen använde *”personifiering, experter, intertextualitet och värdeladdade ord”* (s.62) för att skapa en diskurs som mer påminner om fiktion och skönlitteratur än nyheter. Vågbrant tror att diskursens utseende beror på *”kommersialiseringen av media - fiktion säljer bättre än verkligheten”* (s.62).

Under 1990 – talet visar statistiken att antalet anställda män i förskolan minskade. Inom loppet av fyra år, 1994-1998, minskade antalet anställda män från 1 970 st. med över 700 till 1 255 st. Förklaringarna var flera, men den vanligaste var pedofildebatten som ägde rum under den senare delen av 1990 – talet. Argument i debatten var att *”män som arbetar med barn nog ändå måste vara lite avvikande.*”(s.45) Resultatet blev att männen kände sig ifrågasatta och sökte sig ifrån förskolan. Förändringen syns tydligast i ett av de län, Örebro, där en av de avslöjade pedofilerna arbetade (SOU 2004:115). Detta visar hur en debatt kan påverka arbetsplatser och folks beteende. Med det i åtanke blir det intressant att studera vilken bild av begreppet ”barnets bästa” som kommer fram via pressen.

Förståelseram

Vår förståelseram kommer att fungera som en ram som används för att förstå och diskutera våra resultat. Under förståelseramen kommer vi att förklara följande: ”barnets bästa”, pressen, journalistikens dramaturgi, begreppet dualism, social konstruktivism och socialtjänstens sekretess. Avsnitten presenteras i den ordning de nämnts ovan. Denna redovisning anser vi är viktig för att läsaren själv skall kunna ta ställning och bedöma vår diskussion som baseras på vårt resultat av artikelanalysen

Barnets bästa

Innebörden av begreppet ”barnets bästa” är mångtydigt anser Barnombudsmannen (2001). Synsätten varierar från ett samhälle till ett annat beroende på kultur, mönster, politik, värderingar samt sociala och ekonomiska strukturer. Innehållet i begreppet ”barnets bästa” stödjer sig på den kunskap som råder i ett visst samhälle vid en given tidpunkt. Begreppet

tillämpas av vuxna utifrån skilda perspektiv, normer och värderingar. Definieringen sker på olika sätt beroende på om man har t.ex. forskningens, lagstiftningens, psykologins eller barnets perspektiv. Knappast något annat uttryck i barnkonventionen har varit föremål för mer analys än principen om ”barnets bästa”, både inom FN-systemet och i de olika konventionsstaterna. Barnkommittén har i detta sammanhang yttrat *att de inte kommer att, eller kan, yttra sig över en definitiv betydelse över av begreppets innebörd i en given situation. De säger dock att barnkonventionen innehåller ett antal grundläggande rättigheter för barnen och att dessa är universella. Det ”bästa för barnet” måste därför ligga till grund som en fundamental etisk regel i förverkligandet av barnens rättigheter* (fritt översatt från engelsk text, Barnombudsmannen, 2001).

”Eftersom kriterier saknas angående vad som avses med ”barnets bästa” inom olika områden ger begreppet utrymme för olika tolkningsmöjligheter. Uttrycket riskerar därigenom att bli till intet förpliktigande, om det används i alltför generell mening. Det faktum att ”barnets bästa” inte närmare definierats kan innebära en risk för att varje beslutsfattare tolkar på sitt sätt och att barnets rätt till likhet inför lagen äventyras. Å andra sidan ger en flexibel tolkning större utrymme för det enskilda barnet och för barnets egen åsikt” (Barnombudsmannen, 2001, s. 66).

Definitionen av principen om ”barnets bästa” som är aktuell i denna studie är angiven i socialtjänstlagens första kapitels andra paragraf; *”När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till ”barnets bästa” kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.”* I LVU är ”barnets bästa” också representerat i dess första paragraf; *” Vid beslut enligt denna lag skall vad som är bäst för den unge vara avgörande.”*

Lagens formulering skall motsvara artikel 3 i FN:s barnkonvention. Konventionen om barnets rättigheter antogs av Sverige 1989. Sverige ratificerade barnkonventionen (1990) men den har inte inkorporerats i svensk lagstiftning (Norström & Thunved, 2005). Barnkonventionen är alltså inte direkt tillämplig rätt och domstolarna är inte bundna att tillämpa barnkonventionen som svensk lag. Däremot är Sverige folkrättsligt förpliktigad att följa konventionen efter ratificeringen av den. Vid regeltolkning kan konventionsreglerna beaktas så att tolkningen av lagen sker i fördragsvänlig anda (Melin 2004).

Bristerna ligger knappast i reglerna utan gäller tillämpningen. Allt oftare kritiseras myndigheter för att de inte har tagit tillräcklig hänsyn till ”barnets bästa”. Svensk lagstiftning motsvarar dock i stort sett konventionens krav och går i flera fall längre än denna. Undersökningar bekräftar att myndigheter och lokala beslutsfattare inte har tillgodosett barnperspektivet på ett önskvärt sätt. Detta tyder på brister i kunskap och information. Svensk barnpolitik av idag handlar mycket om att genomföra barnkonventionen i praktiken (Melin 2004).

Barnkonventionen har föregåtts av andra internationella deklarationer t.ex. Genéve-deklarationen (1924) där en förklaring antogs av Nationernas Förbund (NF) om barns rättigheter och Förenta Nationernas (FN) särskilda förklaring om barns rättigheter (1959). I den sistnämnda var hänsynen till ”barnets bästa” en stark princip. Förutom detta innefattas också barnen förstås av deklarationer som avser alla såsom deklarationen om mänskliga rättigheter. Grundläggande barnkonventionsprinciper har funnits i svensk rätt redan innan ratificeringen av barnkonventionen men barnkonventionen har medverkat till att principerna tydliggjorts på fler områden och att flera principer har markerats genom att införas i svensk lagtext (Melin 2004).

”Barnets bästa” var en starkare princip i FN-deklarationen 1959 om barnets rättigheter än vad den är i barnkonventionen. I deklarationen skulle ”barnets bästa” vara den viktigaste principen, medan det i barnkonventionen görs en avvägning mellan ”barnets bästa” och andra intressen. I känsliga ämnen skjuts ofta ”barnets bästa” fram som ett överordnat argument för att en myndighet handlat fel, vilket alltså inte behöver vara fallet. I svensk rätt skall ”barnets bästa” alltid beaktas men det behöver inte alltid vara avgörande (Melin 2004).

Begreppet ”barnets bästa” har olika innebörd för olika människor beroende på hur barnets behov uppfattas av dem. Innebörden av ”barnets bästa” förändras också i takt med att värderingar i samhället förändras och ny kunskap växer fram. Varje individ har dessutom unika förutsättningar, det som är bäst för barn i allmänhet behöver inte alltid vara bäst för ett visst barn (Melin 2004).

Socialstyrelsen beskriver i publikationen ”*Barn och unga i Socialtjänsten*” (2006, s.16 ff) principen om ”barnets bästa” på följande sätt; ”*Varje beslut som rör ett barn måste grunda sig på en bedömning om vad som är bäst för barnet, olika förslag till lösningar behöver*

analyseras och vägas mot varandra i en beslutssituation. Barnets bästa ska alltid beaktas, utredas och redovisas. Barn kan dock inte ses isolerade från sina föräldrar. Att de vuxna får bästa möjliga stöd genom Socialtjänsten ligger också i barnets intresse" (Prop. 1996/97:124 s.100). Principen om "barnets bästa" innebär att konsekvenserna av olika beslutsalternativ för barnet måste bedömas innan beslut fattas. I förarbetena betonas hur viktigt det är att socialnämnder och domstolar inte använder begreppet slentrianmässigt (Prop. 1997/98:7 s.46 och 103. Prop. 2005/06:99 s.39 f och 85). I övrigt ger inte lagens förarbeten någon vägledning om hur principen ska tillämpas. Det bästa underlaget för att bedöma vad som är "barnets bästa" får man genom att kombinera det man vet om barn genom forskning och erfarenhet, objektivt perspektiv, och det man får veta genom att lyssna på barnet, subjektivt perspektiv, (SOU 1997:116). Barn kan inte avgöra sitt eget bästa men Socialtjänsten kan inte heller avgöra "barnets bästa" – i ett problematiskt socialt sammanhang – utan att ta reda på vem det enskilda barnet är och hur han eller hon ser på sin egen situation (Andersson G. i Meuwisse, A. m.fl. 2000).

För att tillämpa principen om "barnets bästa" i Socialtjänsten finns bl. a dokumentations-säkringssystem BBIC (barns behov i centrum) eller motsvarande.
Barn som är föremål för socialtjänstens insatser ska ha samma livschanser som andra barn. Det är visionen i Barns Behov i Centrum (BBIC). BBIC syftar till att stärka barns ställning i den sociala barnavården, vilket också står i samklang med FN:s barnkonvention (www.socialstyrelsen.se). BBIC skall säkerställa att dokumentation blir fullständig och att en helhetssyn blir möjlig.

Vi anser att teamverksamheten på socialkontor är ytterligare ett steg i att säkerställa principen om "barnets bästa". Denna verksamhet går bland annat ut på att handläggare och chef i grupp diskuterar ärenden för att förvissa sig om att de optimala besluten tas.

En av Barnombudsmannens huvudsakliga uppgifter är att bevaka efterlevnaden av barnkonventionen i Sverige. Myndigheten ska utbilda och informera om barnkonventionen, men också bevaka hur konventionen efterlevs i samhället. Barnombudsmannen lämnar till exempel förslag till regeringen på ändringar i svensk lagstiftning och arbetar för att statliga myndigheter, kommuner och landsting ska använda barnkonventionen som en utgångspunkt i sitt arbete (www.bo.se).

Barnets utveckling och behov utifrån vetenskapliga och erfarenhetsmässiga grunder

Barnets utveckling och behov är undersökt på många sätt. Vad som är ”barnets bästa” kan man också söka svar på inom human- och naturvetenskapen och empiri.

Utvecklingspsykologisk teori ger förståelse för barnets utveckling och behov. Som exempel kan nämnas anknytningsteori, kognitiv teori och psykodynamiskt synsätt. Dessa teorier och synsätt belyser barns utveckling under uppväxtåren på olika sätt. John Bowlbys anknytningsteori visar på att de första åren är väsentliga för att barnet skall utveckla en trygg anknytning till vårdnadshavare/-na. Jean Piagets teori om barns utvecklingsstadier visar på barnets kunskapsutveckling. Anna Freud utvecklade den psykoanalytiska teorin med dess psykosexuella faser och introducerade begreppet utvecklingslinjer (Havnesköld & Mothander, 1995).

Hur ska ”barnets bästa” tolkas?

Barnombudsmannen ger oss i boken *”barnets bästa – från vision till verklighet”(s. 67)* en sammanfattande vägledning kring hur begreppet ”barnets bästa” kan tolkas. ”Barnets bästa” kan tolkas genom:

- *Barnkonventionens definition* genom bl. a. preambeln (inledningen), grundprinciperna och sakartiklarna.
- *Samhällets definition* genom lagar, mål, policydokument och riktlinjer.
- *Forskningens definition* genom experter, studier och kartläggningar.
- *Barnets egen definition* genom barnets åsikter och synpunkter.
- *Nätverkets definition* genom t.ex. familj, pedagoger och vänner.
- *Beslutsfattarens definition* genom egna kunskaper och erfarenheter.

Pressen

I centrum för vår studie finns de journalister som arbetar på dagstidningar och kvällspress. Det är deras rapportering kring ärenden som berör socialtjänsten och ”barnets bästa” som ingår i vår analys.

En anledning att studera mediedokument är att få förståelse för de processer som pågår och för att se vilken påverkan media har och vilka konsekvenser det kan ge. Media har stort inflytande över allmänheten. Flera studier har visat att teman och diskurser som allmänheten använder sig av i hög grad påverkas av det vi får från media. Verklighetsbilden vi använder oss av kommer till stor del från media och är en väsentlig del i vad vi tar för givet och ser som sanning (fritt översatt från engelska, Altheide, 1996)

1999 gjordes en undersökning av hur journalistkåren såg på de fyra uppgifter som ursprungligen (1947) formulerades som grund för samhällets mediepolitik;

- Att som allmänhetens företrädare granska den verksamhet som utövas av de inflytelserika i samhället (80 % svarade oerhört viktigt)
- Att ge den information som är nödvändig för att medborgarna skall kunna ta ställning i samhällsfrågor (75 % svarade oerhört viktigt)
- Att fristående eller som språkrör för organiserade samhällsintressen kommentera samhällsskeenden i samhället (30 %)
- Att främja kommunikation inom och mellan politiska, fackliga och andra ideella grupper (12 %)

(Hadenius & Weibull, 2005)

Journalisternas viktigaste uppgift med detta som grund blir då att granska de inflytelserikas verksamheter i samhället samt att ge den information till medborgarna som är nödvändig för att de skall kunna ta ställning i samhällsfrågor.

Den journalistiska berättelsen som rapportering från en händelse är det perspektiv vi avser att analysera. Denna form utmärks av en viss berättarteknik vilken i sin tur styr urvalet av fakta i en händelse. De vanligaste teknikerna i berättelserna är förenkling, ”vinkling” – att en aspekt sätts i centrum- och personifiering. Detta medför då att vissa sidor av verkligheten får större uppmärksamhet.

Medieforskaren Marina Ghersetti har visat att det i alla journalistiska berättelser handlar om

att fånga något som publiken känner igen och kan identifiera sig med. I nyhetsdramaturgin tar man därför till stereotyper och schabloner i syfte att förenkla och förtydliga ett skeende (Hadenius & Weibull, 2005).

Språkets betydelse

Massmedierna har en stor retorisk roll i det moderna samhället. Vilket språk och i vilket sammanhang det används påverkar hur det tolkas. Detta påverkar innehållet i media som *”idag styrs i hög grad av både öppna och dolda regler och konventioner, där de retoriska mönstren gör basen.”* **(**s.8, Hultén 2000) En retorisk teknik är att ställa frågor där svaret är givet eller att svaret ges i frågan (www.ne.se).
Även Börjesson (2003) tar upp betydelsen av att tolka språket. Språket är viktigt för hur vi uppfattar det som sägs då det innehåller ord och tecken som vi använder för att förklara en företeelse. Sedan kategoriserar språket in begreppen i olika kategorier vilket majoriteten av befolkningen accepterar. Kategorierna som används vid beskrivning av en företeelse är inte ”naturliga” utan konstrueras för att skapa en bild som berättaren vill förmedla.

Hadenius & Weibull skriver (2005) vad som sker i en kommunikationssituation mellan en sändare och en mottagare: *”Sändaren kodar sitt meddelande, alltså ger det en språklig dräkt, medan mottagaren avkodar eller tolkar det. Förutsättningen för att meddelandet skall kunna överföras är att sändaren och mottagaren har en gemensam kod*”. (s.13)
Kommunikation genom massmedia är en större kommunikationsprocess än personlig kommunikation eftersom den är: 1) Enkelriktad – mottagaren kan inte påverka sändaren, 2) Offentlig eller ”opersonlig” – informationen är inte riktad till någon speciell person och sändaren vet inte vem som får informationen, 3) Samtidig – sändarens budskap når flera människor på en gång. Medierna och den personliga kommunikationen fungerar i ett samspel då informationen från medierna ofta diskuteras mellan enskilda personer.

Lagar och etiska regler

Den lagstiftning som tryckta medier har att rätta sig efter regleras via tryckfrihetslagen 1 949:105, denna lag är en grundlag och är överordnad annan lagstiftning. Yttrandefriheten genom media kan enligt Hadenius & Weibull (2005, s.26) sammanfattas i fem huvudpunkter:

- *Etableringsfrihet*
- *Censurförbud*

- *Anonymitet och medlarskydd*
- *Ansvarsregler*
- *Rättsförfarande*

Förutom lagen har journalistkåren tagit fram etiska regler som är indelade i tre olika delar: publicitetsregler, yrkesregler och regler mot textreklam.

”*Publicitetsreglerna är de äldsta och innehåller rekommendationer om att journalister skall vara kritiska mot nyhetskällor, ge plats åt bemötande, respektera den personliga integriteten genom att i vissa sammanhang undvika att nämna namn på personer och vara försiktiga vid användning av bilder. Avsikten är att man på detta sätt skall slå vakt om ”god publicistisk sed” (s.31).*
Yrkesreglerna handlar om god yrkesetik. Journalisterna skall inte ha egen vinning av den informationen som framkommer i arbetet. Gåvor skall inte accepteras från företag eller organisationer och journalister kan neka att utföra förnedrande uppdrag.
Regler mot textreklam handlar om att det inte ska gå att blanda ihop vad som är journalistisk text och vad som är annonser. För att kontrollera att de etiska reglerna följs finns bl.a. Pressens opinionsnämnd (PON) och Allmänhetens pressombudsman (PO) (Hadenius & Weibull, 2005).

Objektivitet

Vid bedömning av kvalitén av journalistiken och vad nyhetsinnehållet betyder för användaren måste objektiviteten studeras. En objektiv nyhetsförmedling studeras inom två områden, saklighet och opartiskhet. Inom saklighet bedöms det journalistiska arbetet efter ett sanningskrav och relevans och under opartiskhet ryms balans/icke partisk och en neutral presentation. Sanningskravet är överordnat de övriga och kan samtidigt vara svårast att undersöka. Om inte historien bakom artikeln är sann faller hela artikeln. Relevans handlar om att studera hur stort utrymme och vilken placering en nyhet har jämfört med övriga nyheter. För att en nyhet skall betraktas som opartisk skall den vara balanserad. Olika parter skall få utrymme och journalisten får inte förtiga vissa händelser. Vid en neutral nyhetsrapportering förekommer inga värderande attribut och journalisten skall inte ta ställning för ena eller andra parten. Journalisten ”*får inte använda sig av den ena partens propagandavokabulär*” (s.373) ”*Journalisterna skall således både förmedla budskapet och ifrågasätta det. De skall på*

läsarnas...vägnar ställa motfrågor och visa motstridiga uppgifter. Detta i linje med mediernas roll som tredje statsmakt enligt den frihetliga mediasynen" (s. 324 Hadenius & Weibull 2005)

Pressfakta

De tryckta medierna delas ofta in i landsorts och storstadspress. Storstadspressen delas sedan in i dags och kvällspress. De tidningar som tillhör kategorin kvällspress är Aftonbladet och Expressen. GT och Kvällsposten ingår i samma koncern som Expressen. Anledning till att kvällspressen har fått sitt namn är att de från början kom ut sent på eftermiddagen. Det som idag skiljer dags- och kvällspressen tydligast åt är lösnummerförsäljningen. Förutom dags- och kvällstidningar finns det sedan 1995 gratistidningar såsom METRO och Punkt SE.

Pressens politiska anknytning ser väldigt olika ut. År 2002 uppgav 75 % av dagstidningarna att de hade en politisk anknytning, med en majoritet åt den borgerliga pressen. Tidningens politiska anknytning är främst synlig på ledarsidan medan artiklarna har allt mindre av partietikett i sig. Trots detta är den politiska traditionen stark och tidningarna värderas ofta efter sin partifärg. Mest oberoende anser Hadenius & Weibull (2005) att METRO är då de saknar ledarsida och politiska kommentarer endast kommer från fristående kolumnister.

För tidningar är annonsörerna en viktig inkomstkälla. De ”vanliga” tidningarna har idag börjat få allt mer konkurrens från gratistidningar och Internet. Gratistidningar har fler annonsörer och mindre journalistkår. De har mycket redaktionell text, ofta från TT, och har mer om brott och olyckor än sport, jämfört med övriga tidningar.
Många tidningar har försökt att etablera sig på Internet. Detta har visat sig vara kostsamt vilket medfört att många fick ge upp sina Internetupplagor. Statsmakten anser att det är viktigt att dagspressen är närvarande på Internet och ger idag bidrag för att tidningar skall kunna utveckla nättjänster.

Journalistikens dramaturgi

Dramaturgi syftar i det här fallet på läran om det dramatiska berättandet. Texten struktureras för att så effektivt som möjligt fånga och behålla läsarens intresse. Men dramatiken har också ett annat syfte, nämligen att på ett tydligt och övertygande sätt förmedla ett budskap.
Tekniken har att göra med berättelsens handling, konflikt och aktörer (Ghersetti, 2004).

Det som initierar eller utlöser en berättelse är någon form av förändring. Förändringen är den anglosaxiska berättarteknikens första grundelement. Den klassiska berättelsen följer ett linjärt

tidsperspektiv där varje sekvens leder till nästa och utgör en följd av den förra, och på så sätt bildar ett tydligt sammanhang. *”I den klassiska berättelsen finns alltid orsak och verkan. Också i nyhetsrapporteringen är orsakssambanden grundläggande, rapporteringen strävar efter att sätta enskilda händelser i ett sammanhang, att ge förklaringar och ibland förutse kommande konsekvenser. Det handlar om att skapa logik och begriplighet och att göra bilden av verkligheten meningsfull” (Ghersetti, 2004, s.254).*

”Något förenklat kan man säga att berättelser som bygger på den anglosaxiska dramaturgiska modellen är uppbyggda kring en grundhandling med en distinkt början, en mitt och ett slut. Berättelsen har med andra ord en tydlig handling och en tydlig riktning. Sidoblickar, tillbakablickar eller parallellhandlingar förekommer sällan. Berättelsen är oftast relativt kort” (Ghersetti, 2004, s.255).

De flesta händelser i verkligheten består av komplicerade orsakssammanhang som utspelar sig på flera parallella plan. Verkligheten är ofta för komplicerad för att passa in i den klassiska dramaturgins förenklade mall. När mer komplicerade nyhetsskeenden hittar till nyhetssidorna är rapporteringen i allmänhet mycket avskalad och förenklad. Bilden av händelserna är omformade och förvrängda för att bättre anpassas till den gängse berättarstrukturen (Ghersetti, 2004).

Ytterligare ett element i den anglosaxiska dramaturgin är berättelsens uppbyggnad kring någon form av konflikt. Det är i konflikten som berättelsens nav ligger, det är den som skapar dynamik och framåtrörelse. Spänning skapas och handlingen förs mot en upplösning och konklusion. Berättelsens konfliktelement har tydliga kopplingar till journalistikens vinkling. Det innebär också att vissa av händelseförloppets egenskaper accentueras och förstoras medan andra, ibland mer väsentliga, kommer i skymundan. Händelseförloppets utveckling manifesteras genom viljekonflikter mellan huvudaktörerna (Ghersetti, 2004).

”*Huvudpersonerna, eller åtminstone några av dem, tillhör genom sina utmärkande egenskaper eller befogenheter oftast någon form av samhällelig elit. De är genom stereotypa karaktärsdrag lätta att placera funktionsmässigt i berättelsen: den onde och den gode, förövaren och offret, överheten och den förtryckte. Genom att berättelsens handling på detta sätt ges ett mänskligt innehåll kan åskådaren uppleva identifikation, vilket är en förutsättning för att han eller hon ska engagera sig i och ta del av berättelsen*” (Ghersetti, 2004, s.257).

Berättelsens språk är dock den del där dramaturgin kommer till störst uttryck. Journalistik är en egen genre av muntliga och skriftliga berättelser och det journalistiska språket har många funktioner. Det ska informera, beröra och underhålla. Framförallt skall det fånga publikens uppmärksamhet (Ghersetti, 2004). *”För detta ändamål förfogar språket över en mängd mer eller mindre värdeladdade associationsrika ord och uttryck. Orden ”terrorister” och ”frihetskämpar” är till exempel negativt respektive positivt laddade och ger olika associationer men kan mycket väl syfta på samma beväpnade grupp. Dels fungerar de som perspektivmarkörer, det vill säga att de indirekt tar ställning till om något är bra eller dåligt, dels antyder de en konflikt och bidrar därmed till att höja dramatiken, spänningen och sensationsnivån i berättelsen”* (Roeh i Ghersetti, 2004, s.259).

”I journalistikens fall färgar och påverkar ordvalet givetvis den bild som ges av verkligheten. Inte sällan står skicklig dramaturgisk bearbetning och utformning i direkt kontrast till journalistikens krav på sanning, saklighet och opartiskhet” (Ghersetti, 2004, s.260).

Ett sätt att dramatisera mediala texter är att personifiera texterna. Enskilda personer får representera ett stort antal personer för att läsarna lättare skall ta till sig texterna, känna igen sig och känna sympati. Denna journalistiska berättarstil används inte bara för att rapportera om stora händelser eller är typiskt för kvällstidningar utan den används även för att läsaren ska känna igen sig och identifiera sig med dem. Retoriska begrepp som stereotyper och schabloner används för att förenkla och förtydliga en händelse, likt en saga ställs de onda mot de goda. ”*Massmedia levererar historier, där syftet inte ens huvudsakligen går ut på att informera, utan även att underhålla, skapa effekt, forma och tolka verkligheten åt människor.*” (Hadenius & Weibull 2003 s.376).

Dualism

Enligt Gregory Bateson i Öquist (2003) är det språkets grundläggande struktur som tvingar oss att tänka dualistiskt. Det dualistiska tankesättet innebär att ordna världen i motsatta begrepp som utesluter varandra. Vi tänker i termer som exempelvis svart eller vitt, god eller ond. Den dualistiska principen underlättar för oss att orientera vår tillvaro men hindrar oss dock från att tänka i systemtermer eftersom en grundtanke i systemteori är att se figuren som lika väsentlig som bakgrunden och inte naturligt ge en aspekt förtur gentemot en annan (a.a.). Dualismens ursprung stammar från Platon och utvecklades bland annat av Descartes som tydliggjorde skillnaden mellan den materiella världen och medvetandet. Enligt dualismen

finns det tydliga gränser mellan materiella och andliga fenomen vilket möjliggör tanken om att vi kan göra förnuftsmässiga gränsdragningar och antaganden på icke empirisk grund, vilket har varit en förutsättning för det moderna samhällets framväxt (Lundahl & Öquist, 2002).

Social konstruktivism

Samhället är en konstruktion mer än en fixerad verklighet. Media står för materialet för konstruktionen av verkligheten. Media reproducerar selektivt vissa åsikter. Media kan inte vara objektivt när den rapporterar om en händelse, alla fakta är tolkningar (fritt översatt från engelsk text, McQuail 2005). Socialkonstruktivism är enligt Wenneberg (2001) ett teoretiskt perspektiv som inte tar det omedelbara eller direkta för givet. De bakomliggande företeelserna styr de direkta och ytliga, ett fenomen som socialkonstruktivismen försöker avslöja genom att demaskera eller säga sanningen och visa den verkliga bilden av ett skeende. Bakom det omedelbart givna finns den riktiga verkligheten. Dessa tankar väcker naturligtvis frågor som: Vad består den här verkligheten egentligen av? Finns någon essens i den socialkonstruktivistiska verkligheten eller är det bara en illusion? Kanske verkligheten trots allt bara består av det som är omedelbart föreliggande? Dessa frågor har under 1900-talat fascinerat många människor och därmed även vunnit insteg inom flera olika ämnesområden, exempelvis sociologi, ekonomi, psykologi, juridik och många andra (Wenneberg, 2001).

Socialtjänstens sekretess

Den verksamhet som sker inom socialtjänsten är sekretesskyddad genom sekretesslagen (1980:100) och sekretessförordningen (1980:657). Vad som menas med socialtjänstens verksamhet är enligt socialstyrelsens styrdokument ”*Åtta sidor sekretess inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten* (www.sos.se):

- *”Verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst samt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller Statens institutionsstyrelse*
- *Verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet*
- *Verksamhet hos kommunala invandrarbyråer”*

Socialtjänstens sekretess innebär att uppgifter som har lämnats muntligt eller skriftligt om personliga förhållanden, som t.ex. personens karaktär, ekonomi, familjeförhållanden, mm, och uppgifter som kan tänkas medföra ”men” för den enskilde inte får röjas. Vad ”men” innebär i detta fall går inte att definiera eftersom det handlar om vilka ”men” som personen vars uppgifter röjs själv anser sig ha fått. Det handlar i stora drag om uppgifter som är kränkande. Vid osäkerhet om ”men” föreligger är det bättre att inte lämna ut uppgifterna.

Uppgifter som är avidentifierade och med säkerhet inte kan knytas till en enskild person får röjas. Beslut som är fråntagna sekretessen och anses offentliga är enligt socialstyrelsen (a.a.):

- *”Beslut inom socialtjänsten om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård.*
- *Beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.”*

Metodavsnitt

Metodavsnitten presenteras enligt följande rubriker: Tillvägagångssätt, urval, analysmetod, validitet, reliabilitet och generaliserbarhet samt etik.

Tillvägagångssätt

Vi började vårt arbete med att göra en informationssökning vilket innefattade både tidigare forskning och artiklar. Efter att ha studerat området och nischat in oss undersökte vi olika analysmetoder för att slutligen bestämma oss för kvalitativ textanalys. Vi valde denna metod för att den gav oss ett relevant redskap att analysera artiklarna. Metodvalets innebörd var att vi fick en tydlig struktur, bl.a. med en intervjuguide, att använda i artikelanalysen under resultatkapitlet. Guiden innebar att vi tittade och frågade efter samma saker vilket var en förutsättning eftersom vi är tre författare vars tankar skulle sammanföras. På detta sätt kunde vi skapa en sammanhängande förståelse för vår empiri.

Intervjuguiden skapades genom att konstruera ett antal frågor uppdelade på fyra områden. Varje område motsvarar en av våra frågeställningar. Frågorna har använts som hjälpmedel i analysen för att studera begreppet ”barnets bästa”. Vi kontrollerade våra frågor i en pilotstudie som utfördes på ett tidigt stadium. I studien användes frågorna på artiklar som valdes bort eftersom de var inaktuella.

Oberoende av varandra analyserade vi de aktuella artiklarna utifrån intervjuguiden. Efter det

gjorde vi tillsammans en sammanställning av varje artikelanalys. Sammanställningen presenteras under resultatavsnittet tillsammans med en kort presentation av artikelns innehåll. Analysen har följt de fyra områden som vi bestämde på förhand. I diskussionsavsnittet har vi sammanfört och jämfört de separata artikelanalyserna och utvecklat ett resonemang om studiens resultat.

Urval

För att hitta artiklar som passade valde vi att söka via databaser med artiklar från olika tidningar knutna till sig. Alternativet hade varit att söka på respektive tidning vilket hade begränsat vårt sökområde och varit mer tidskrävande. Via Göteborgs Universitets bibliotek har vi tillgång till tre artikeldatabaser: Presstext, Mediesök och Artikelsök. Vi har använt oss av Presstext och Mediesök för att hitta artiklarna. Artikelsök valdes bort eftersom vi inte fick relevanta sökresultat. Sökningen efter artiklarna gjordes 2007-10-23. Presstext online genererade 23 träffar och sökningen på Mediearkivet 44 träffar. Sökningen gjordes med följande tidsram: 1 januari 2005 – 23 oktober 2007 och sökorden som användes var: ”barnets bästa” tillsammans med ”Socialtjänsten”. För att få en enhetlig ram använde vi endast nyhetsartiklar. Ledare och debattartiklar valdes bort. När vi gjorde urvalet togs också artiklar bort som berörde vårdnad, umgänge och boende; detta för att inte inkräkta på föräldrabalkens domäner och ”barnets bästa” i det sammanhanget. Vi sökte efter en begreppsenhetlighet i hur ”barnets bästa” används i pressen knutet till de fall där Socialtjänsten var involverad.
Vi valde ut 6 nyhetsartiklar från 2006 och 2007. Artiklarna kommer från följande tidningar: Svenska Dagbladet; 2 artiklar (2007-03-22 & 2006-12-21) med olika artikelförfattare, Expressen (2006-10-25), Nerikes Allehanda (2006-10-15), Borås Tidning (2006-08-30), Helsingborgs Dagblad (2006-01-30).

Analysmetod

Vårt val av analysmetod är en form av kvalitativ textanalys. Esaiasson m.fl. (2003) förklarar kvalitativ textanalys som en av de vanligaste metoderna inom samhällsvetenskapen. Metoden går ut på att genom noggrann läsning av textens olika delar ta fram det väsentliga i både helheten och kontexten. Att använda sig av kvalitativ textanalys föredras ofta framför kvantitativ innehållsanalys då den metoden baseras på jämförbara och likvärdiga uppgifter och bäst lämpar sig till sifferanalys.
I den kvalitativa textanalysen antas textens helhet vara något annat än summan av delarna då

vissa delar i texten anses ha större tyngd än andra. För att få fram textens eftersökta innehåll krävs en noggrann närläsning, en metod som generellt används av alla forskare som studerar och knyter an till tidigare forskning. Det centrala tillvägagångssättet i den här metoden är enligt filosofen Mats Furberg i Esaiasson m.fl. (2003) att läsa aktivt, ställa frågor till texten och se om man kan få frågorna besvarade. Frågorna som ställs handlar om:

- Vad säger författaren och vad är poängen?
- Stöder det som sägs poängen?
- Vilket argument läggs fram och på vilka premisser vilar dessa argument?

Eftersom vi på förhand inte visste hur artiklarna var konstruerade gjordes en första bekantskap av materialet. Utifrån vårt syfte och med den kännedom vi hade om materialet skapades sedan våra frågor till artiklarna ad hoc. ”*Genom en sådan taktik kan man i intervjuer som vid en första genomläsning inte avger någon samlad innebörd finna förbindelser och strukturer som får betydelse för forskningsprojektet*” (Kvale, 1997, s. 184). Vi applicerade detta angreppsätt genom att använda oss av en intervjuguide med frågor som ställdes till artiklarna.

Kvale (1997) beskriver vidare exempel på ad hoc-metoder utvecklade av Miles och Huberman för skapandet av mening i kvalitativa texter. De metoder som vi valt ut är:

Att registrera mönster och teman i artiklarna, se rimligheten i mönstren eller de olika teman som finns och sedan sammanställa de som hör ihop samt att räkna t.ex. hur ofta ”barnets bästa” nämns.
Vidare skapas kontraster för att göra jämförelser och därigenom öka förståelsen.
För att mer abstrakt kunna betrakta företeelserna kan man underordna enskildheter under det allmänna och konstatera relationer mellan variablerna. ”Variabler” blir i vårt fall t.ex. relationen mellan aktörerna i artiklarna. För att skapa en sammanhängande förståelse av artiklarna bygger man sedan en logisk kedja av ”bevis” och slutligen skapas ett begreppsligt/teoretiskt sammanhang (Kvale, 1997).

Kontrollmetod

För att forskaren ska få förståelse för texten behöver den läsas flera gånger, likväl översiktligt och snabbt som sakta och fundersamt. (Esaiasson, 2003). Vid kontrollen av analysen kan

man använda sig av flera uttolkare för samma artikel. Då får man en viss kontroll på en godtycklig eller ensidig subjektivitet vid analysen (Kvale, 1997). Detta har vi använt oss av då **v**i har analyserat varje artikel var för sig för att sedan tillsammans sammanställa resultatet.

Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet kan definieras på två sätt, enligt Ottar Hellevik i Esaiasson m.fl. (2003), *begreppsvaliditet* och *resultatvaliditet.* Begreppsvaliditet innebär att teoretisk definition och operationell indikator ska överensstämma, vilket kan ske när de teoretiska begreppen bestämts och de operationella mätverktygen har utformats. Resultatvaliditet – att vi undersökt det vi påstår oss ha undersökt – kan utvärderas först efter att det empiriska fältarbetet genomförts. Dessa två begrepp slås ibland ihop och kallas då *intern validitet*. *Extern validitet* däremot innebär detsamma som generaliserbarhet: ”*Extern validitet handlar om i vilken utsträckning som de erhållna resultaten kan generaliseras till den population av analysenheter som ursprungligen var avsikten.*”(s. 61)
Hög reliabilitet ihop med god begreppsvaliditet ger god resultatvaliditet. Med andra ord; frånvaro av systematiska och osystematiska fel innebär att vi verkligen undersöker det vi påstår oss undersöka. Validiteten kan dock bedömas olika av olika personer. Reliabilitet innebär att mätningarna blivit gjorda på korrekt sätt. Hög reliabilitet kräver frånvaro av osystematiska eller slumpmässiga fel, vilket kan styras genom konsekvens och noggrannhet i våra analysverktyg, exempelvis med samma frågor till alla i studien (a.a.).

I studien har vi alla tre analyserat artiklarna oberoende av varandra, och på så sätt stärkt reliabiliteten. Vi har haft samma frågeställningar till alla artiklar och gemensamt sammanställt resultaten. Att alla tre har ställt samma frågor till de sex texterna ökar reliabiliteten, alla mätningar är gjorda på samma sätt.
För att stärka begreppsvaliditeten testade vi vår intervjuguide i en pilotstudie.

Vår studies princip är densamma som metoden i en intervjustudie med skillnaden att frågorna ställs till texter istället för till intervjupersoner. Patel & Davidson (1994) kallar metoden för survey och den innebär att undersökningen görs med hjälp av intervju eller frågeformulär i en avgränsad grupp där det är möjligt att samla en stor mängd information om ett begränsat antal variabler. Oftast används survey-undersökningar för att besvara vad, var, när och hur-frågor. I den här metoden aktualiseras frågan om generaliserbarhet; när vi inte kan undersöka alla individer i en avgränsad grupp måste vi göra ett urval, en population, som ska representera

undersökningen. Populationen ska vara tydligt beskriven så att det inte blir missförstånd om vilka som ingår i den. Om det finns möjlighet att undersöka hela gruppen gör man en totalundersökning (a.a.), som Esaiasson m.fl. (2003) anser vara en av de bästa urvalsmetoderna när det gäller att generalisera resultaten. Att generalisera forskningsresultat ses som problematik i två steg: Det första steget är att fastställa studiens population, vilket kan göras med en klassisk frågeställning; fall av vad då? Det andra steget blir att fastställa vilka konkreta analysenheter som ska ingå i studien. Det finns tre huvudalternativ att välja på och de är *samtliga fall*, *slumpmässigt urval* och *strategiskt urval*.

Att göra generaliseringar utifrån strategiska urval är en osäker metod eftersom urvalet tenderar att bli för litet, men om undersökningen görs om flera gånger eller om det strategiska urvalet är större stärks resultatens tilltro. Ju fler gånger undersökningen görs om desto större generaliserbarhet (a.a.).

Frågan ”vilka fall?” blir i vår studie alla fall av rena nyhetsartiklar som i sökorden nämner ”barnets bästa” och ”socialtjänsten”. Då våra avgränsningar är tydliga kunde vi genom strategiskt urval välja ut en mindre population ur totalpopulationen. Artiklarna vi valde är rena nyhetsartiklar, inte debattartiklar eller ledare, som är daterade max två år bakåt i tiden för att få så aktuella artiklar som möjligt. Dessutom valde vi bort artiklar som rör vårdnad, umgänge och boende för att inte inkräkta på föräldrabalken. Efter det strategiska urvalet fick vi en målpopulation på sex artiklar, som alla innehåller orden ”barnets bästa” och ”socialtjänsten”.

Etik

Under vårt uppsatsskrivande har vi hela tiden haft en etisk reflektion över vårt arbete. Som det står i den senaste statliga utredningen om forskningsetik (SOU 1999:4) skall en etikreflektion vara en naturlig del i forskarens arbete. Forskaren har själv det yttersta ansvaret för den etiska kvalitén.

Vårt arbete består av artiklar som vi analyserar och granskar. Artiklarna är offentliga och publiceras utifrån syftet att spridas till allmänheten. Likväl som pressen granskar verksamheter måste också journalisterna finna sig i att bli granskade. I och med att artikeln publiceras har den blivit offentlig. Artikelförfattandet måste således kunna granskas utan att etiska ståndpunkter kommer ifråga.

Etiken gentemot aktörerna i artiklarna behandlas av journalisternas etik i samband med artikelns skapande, därför har vi inte gått närmare in på det.

Resultat

I resultatavsnittet behandlas varje artikel separat. Varje artikelanalys presenteras enligt följande ordning:

- Stycke 1: Sammanfattning av huvudsakligt innehåll i artikeln

Följande stycken ger analyssvar på varje del i intervjuguiden:

- Stycke 2: Del A (Hur används begreppet ”barnets bästa” i tidningsartiklarna?)
- Stycke 3: Del B (Vilket/vilka budskap har artiklarna?)
- Stycke 4: Del C (Vilka aktörer nämns i artiklarna och hur skildras de?)
- Stycke 5: Del D (Hur är artiklarna uppbyggda?)

”3-åring inlåst i häktet”

Nyheten är att en treårig flicka fick tillbringa natten i arresten tillsammans med sin mamma som tidigare under kvällen knivhuggit flickans pappa.
När mamman skulle lämna över den gemensamma dottern till pappan drog mamman kniv och högg pappan i bröstet. Dottern blev vittne till händelsen. Pappan fördes till sjukhus och mamman greps. Polisen kontaktade socialtjänsten angående barnet men socialtjänsten vägrade agera. Resultatet blev att dottern fick tillbringa natten i arresten tillsammans med mamman. Pappan är idag rasande över beslutet.
”Barnets bästa” nämns på ett ställe i texten under ett uttalande från områdeschefen inom socialtjänsten *” - Vi såg till barnets bästa”*. Senare i texten uttalade sig samma person om vad som är bäst för barnet *” - Som alltid gör vi en bedömning av vad som är bäst för barnet”*, och journalisten nämner det en gång som en upprepning av områdeschefens uttalande: *” Så det bästa för det här barnet...?”*

A-frågor

Källan till ”barnets bästa” är inte tydligt angivet men då uttalandet kommer från socialtjänsten kan man förutsätta att det kommer från socialtjänstlagen.
Begreppet tas upp en gång i sin ursprungliga form och två gånger något omskrivet, *bäst för barnet* och *bästa för det här barnet.* Journalisten nämner det en gång som en upprepande fråga.

”Barnets bästa” tas upp för att förklara socialtjänstens agerande i ärendet. ”Bäst för barnet” tas upp för att visa att socialtjänsten gjort en bedömning om vad som är bäst för barnet. ”barnets bästa” definieras inte i artikeln.

B-frågor

Artikelns syften är att ifrågasätta socialtjänstens agerande och väcka sympati för pappan. Artikeln skildras huvudsakligen utifrån pappans perspektiv. Pappan är rasande över beslutet att låta barnet vara med sin mor i cellen och anser att det är felaktigt. Artikelns argument är att mamman inte borde få ha barnet hos sig i häktet eftersom hon var instabil och just hade begått en traumatisk gärning inför barnet.
Vi påstår att artikeln inte är objektiv eftersom författaren tar ställning för pappan och mot socialtjänsten. Författarens språkbruk gentemot socialtjänsten är negativt laddat genom att uttryck som ”*hävdar* områdeschefen”,*” socialtjänsten vägrade agera”* används samt att ställa frågan ” *så det bästa för det här barnet…*”.

C-frågor

Parter i ärendet är pappan, mamman, barnet, områdeschef för individ- och familjeomsorgen samt polisen. De som kommer till tals i artikeln är pappan och socialtjänsten. Pappan luftar sina åsikter om beslutet och säger bland annat ”*Det är fruktansvärt, hur kan man göra så med ett barn?*”. Socialtjänsten säger att *”vi såg till barnets bästa, vi gör alltid en bedömning av vad som är bäst för barnet, jag kommer inte att kommentera den enskilda händelsen”*. Part som är namngiven artikeln är områdeschefen för individ och familjeomsorgen

D-frågor

Källor till artikeln framgår inte men förefaller vara polisen, pappan och socialtjänsten.
Det som framgår av historien är det som hände efter attacken. För att kunna bilda sig en rättvis uppfattning behöver man ha en helhetsbild, vilken saknas här. En intervju med mamman hade kunnat ge historien en större bredd. Det är svårt att dra slutsatser när man bara har en sida av en händelse och inte vet vad som föregått själva händelsen och inte heller varför socialtjänsten har agerat som de gjort.
Artikeln börjar med*: ”*3-*åring inlåst i häktet med sin mamma. Timmarna innan hade kvinnan knivhuggit flickans pappa svårt*.” Läsarens intresse fångas genast. Mittendelen utgörs av en redovisning av den aktuella händelsen och socialtjänsten får tillfälle att kommentera. Pappan får sista ordet där han uttrycker sin kritik. Historien skildras dramatiskt genom uttryck som

”flickan skrek förtvivlat”, ”högg pappan i bröstet” och ”han fördes med ilfart” och genom att pappan avslutar artikeln med orden*: ”Jag blev rasande när jag fick höra att hon blev inlåst i cellen med sin mamma, som lika gärna kunde blivit en mördare*”.
Det framgår inte att socialtjänsten har sekretess i enskilda ärenden.

”Livrädda barn tvingades att åka till pappa – borrades ut från toaletten”

Nyheten är att ”*länsstyrelsen på Gotland kritiserar social- och omsorgsnämnden för att ha överträtt sina befogenheter och agerat på ett sätt som var kränkande och oacceptabelt för barnen*”. Tjänstemännen inom socialtjänsten borrade upp låset på toalettdörren för att transportera två barn, 9 och 13 år gamla, mot dess vilja till deras pappa. Länsstyrelsens kritik består av att socialtjänsten inte haft barnens vilja som utgångspunkt och att tjänstemännen handgripligen har förflyttat barnen. *”- Ibland kan man som förälder lyfta ut sitt barn, men det är en annan sak. Som tjänsteman har man inte ett sådant uppdrag*.” Gotlands kommun har tillsatt en kvalitetsutredning efter länsstyrelsens kritik och socialdirektören ser allvarligt på händelsen.
Under en rådande vårdnadstvist mellan föräldrarna vill inte barnen träffa sin pappa. De har vid ett flertal tillfällen rymt ifrån pappan och har varit panikslagna inför umgänge med honom. Enligt barnen har de blivit inlåsta hos pappan vilket han förnekar. Tingsrätten på Gotland har tilldelat pappan ensam vårdad av barnen och mamman har ingen umgängesrätt. Detta trots att det pågår en utredning där pappan misstänks för barnmisshandel alternativt grov frihetskränkning. Mamman har genom sin advokat begärt att Svea hovrätt ska inhibera tingsrättens dom då den enligt henne bygger på bristande utredning. Ingen umgänges- och vårdnadsutredning eller barnpsykologutredning var genomförd. Bevisningen byggde bl.a. på socialtjänstemännen som borrade upp låset på toalettdörren.
”Barnets bästa” nämns på två ställen i texten i samband med att länsstyrelsens kritik presenteras: ” *Länsstyrelsen anser att socialnämnden uppenbart har åsidosatt barnens bästa och menar att det är anmärkningsvärt att Socialtjänsten aktivt deltagit i att få ut barnen från toaletten och vidare till pappan.… Enligt socialtjänstlagen ska åtgärder som rör barn beakta barnets bästa”*.

A-frågor

”Barnets bästa” är här hämtat från socialtjänstlagen. Begreppet tas upp av länsstyrelsen genom deras kritik mot att socialtjänsten har åsidosatt barnens bästa genom att de inte har haft barnens inställning som utgångspunkt. ”Barnets bästa” nämns två gånger i texten, första gången som ”barnens bästa” där länsstyrelsen kritiserar socialnämnden för att ha åsidosatt just dessa barns bästa, andra gången då artikelförfattaren skriver: *”Enligt socialtjänstlagen ska åtgärder som rör barn beakta barnets bästa”*. Länsstyrelsen anser att socialtjänsten har åsidosatt barnens bästa och kränkt dem genom att borra upp låset på toaletten och släpat ut dem. Definition av betydelsen av ”barnets bästa” framgår inte i artikeln.

B-frågor

Artikelns huvudsyfte är att visa länsstyrelsens kritik mot att socialtjänsten inte har arbetat efter principen om ”barnets bästa”. Ett annat syfte är att ifrågasätta tingsrättens dom som ger pappan ensam vårdnad, där mammans advokat har begärt att Svea hovrätt ska inhibera domen. Artikeln skildras ur mammans perspektiv
Länsstyrelsens resonemang riktar sig mot vikten av att lyssna mer på barnen och mindre på föräldrarna vid tvister när barnen är stora. Socialtjänstens resonemang är att de delar kritiken och har tillsatt en utredning men menar även att ingripandet gjordes i all välmening. Mammans advokats resonemang är att *”Tingsrättens dom bygger på bristande utredning… Bevisningen var bland annat de socialsekreterare som släpade ut barnen”*. Artikelns argument är till stor del samma som länsstyrelsens, att socialnämnden inte sett till ”barnets bästa” och inte lyssnat till barnens åsikter samt att tjänstemän inte handgripligen ska ingripa. Förutom detta argumenterar mammans advokat för att mamman har blivit bedömd efter bristande utredning. I huvudsak är artikeln objektiv men då det gäller rapporteringen om vårdnadstvisten minskar objektiviteten. Det objektiva i artikeln är Länsstyrelsens kritik gentemot socialtjänstens agerande. Däremot har språkbruket kring vårdnadstvisten vinklingar till pappans nackdel såsom *”barnen… har ibland varit panikslagna inför umgänge med pappan”*.

C-frågor

Parter i artikeln är barnen, föräldrarna och deras advokater, socialtjänstemännen, länsstyrelsens socialdirektör, Gotlands kommuns socialdirektör, social- och omsorgsnämnden, polisen, Tingsrätten på Gotland och Svea hovrätt.

De parter som kommer till tals i artikeln är de två socialdirektörerna och föräldrarnas advokater.
Länsstyrelsen kritiserar tjänstemännens agerande och socialdirektören på Gotlands kommun delar den uppfattningen och har tillsatt en kvalitetsutredning. Mammans advokat riktar kritik mot det underlag som ligger till grund för tingsrättens domslut. Pappans advokat väljer att inte kommentera.
Parter som är namngivna i artiklarna är socialdirektören vid länsstyrelsen på Gotland, socialdirektören på Gotlands kommun, mamman och pappans advokat.

D-frågor

Källor till artikeln är socialdirektörerna på Gotlands kommun och länsstyrelsen på Gotland samt mammans advokat. Läsaren kan förstå länsstyrelsens kritik mot socialtjänsten på goda grunder men det är svårare att ta ställning i vårdnadstvisten då pappans brister framhävs och information om mamman saknas, förutom att hon mist umgängesrätten.
Artikeln inleds med två rädda barn som låser in sig på en toalett och blir brutalt utburna därifrån av två socialtjänstemän som borrat upp låset. Mittenpartiet avhandlar mest åsikter om ärendet från Länsstyrelsens och Gotlands kommuns socialdirektörer. Artikeln avslutas med mammans advokats åsikt om tingsrättens dom där pappan fått vårdnaden trots pågående utredning angående barnmisshandel. Pappans advokat avböjer kommentar. Historien skildras relativt neutralt med undantag av en dramatiserande inledning: *”Av rädsla för att träffa sin pappa låste två barn in sig på en toalett hos Socialtjänsten men tjänstemännen borrade upp låset, bar ut barnen och körde dem till pappan”*. Artikelförfattaren tar till viss del ställning genom kommentaren: *”De berörda handläggarna arbetar kvar.”* Genom kommentaren kan vi ana en antydan att de borde blivit avskedade.
Det framgår inte i artikeln att socialtjänsten har sekretess i uttalanden om enskilda fall.

”15-åring dog av vanvård trots varningar”

Nyheten är att socialtjänsten i Södertälje har underlåtit att ingripa i en familj med tre handikappade barn där föräldrarna mer än 20 gånger från 1996 har anmälts för vanvård. Vårdpersonal hade varnat för att barnens liv var i fara och föräldrarna uppges ha ignorerat barnens behov av vård och medicinska hjälpmedel. Det resulterade i att ett av barnen dog då föräldrarna vägrade låta henne genomgå en nödvändig operation. Dessutom vägrade de

använda en ansiktsmask för att hon lättare skulle kunna andas. Den 15-åriga flickan kvävdes till döds. Socialtjänsten har nu polisanmälts och en intern utredning har påbörjats.
”Barnets bästa” och barnperspektivet nämns i följande citat: *”Under hela ärendets gång verkar inte barnperspektivet ha iakttagits utan tjänstemännen har mera sett till föräldrarnas uppfattning om hur det ska vara och det är fel. Den främsta uppgiften är att se till barnets bästa.”*

A-frågor

Varifrån ”barnets bästa” är hämtat i artikeln är oklart. Begreppet tas upp av ordföranden i social- och arbetsmarknadsnämnden, som hävdar att barnperspektivet och ”barnets bästa” inte har följts i det här fallet. Syftet är att ifrågasätta socialtjänstens agerande i ärendet.
”Barnets bästa” förekommer en gång i artikeln. Begreppet nämns i samband med att barnperspektivet sägs ha blivit åsidosatt till förmån för föräldrarnas åsikter.
Betydelsen av ”barnets bästa” definieras inte i artikeln.

B-frågor

Artikelns huvudsyfte är att visa hur socialtjänsten genom nonchalans har underlåtit att ingripa i en familj där barnen misstänks fara illa vilket lett till att ett av barnen dött.
Artikelförfattaren rapporterar händelsen ur en utomståendes perspektiv, baserad på en granskning av Ekot. Ordföranden i social- och arbetsmarknadsnämnden ger sitt perspektiv på ärendet. Resonemanget pekar främst på att socialtjänsten har misskött sitt uppdrag, vilket har lett till tragiska omständigheter för barnen. Argumenten är att socialtjänsten inte sett till ”barnets bästa” utan låtit föräldrarnas uppfattning dominera, trots upprepade anmälningar om vanvård. Historien som rapporteras är relativt objektiv då den inte innehåller vinklat språkbruk och den är sakligt beskriven. Det som inte är objektivt i artikeln är att frasen *”trots… över/fler än 20 anmälningar ”* används tre gånger i en kort artikel.

C-frågor

Parter som nämns är föräldrarna, barnen, socialtjänsten i Södertälje, Ekot, ordförande i social- och arbetsmarknadsnämnden.
Den som kommer till tals i artikeln är ordföranden i social- och arbetsmarknadsnämnden, som visar sitt missnöje över socialtjänstemännens agerande och därför har startat en internutredning. Övriga parter nämns bara för att läsaren ska få veta historien bakom.
Det är endast ordföranden i social- och arbetsmarknadsnämnden som namnges i artikeln.

D-frågor

Källor till artikeln är ordföranden i social- och arbetsmarknadsnämnden och Ekot.
Hela historien och alla turer med anmälningar under åren framgår inte tydligt, det läsaren kan dra slutsatser från är den sista delen av historien där socialtjänstens agerande utreds. Utifrån den information som framkommer i artikeln är det svårt att på goda grunder förstå hela fallet men läsaren kan ändå få en relativt klar bild av händelseförloppet.
Artikeln börjar med en dramatisk resumé av vad som hänt: *”Trots att över 20 anmälningar kom in om vanvård av tre handikappade barn i Södertälje ingrep inte socialtjänsten.”*
Historien utvecklas i mellanpartiet och avslutas med ordföranden i social- och arbetsmarknadsnämnden som kommenterar ärendet och vad som kommer att ske framöver: *”Redan nu har vi gjort förändringar. Om det finns delade meningar bland tjänstemännen ska ett ärende genast föras upp till nästa nivå, bland politikerna i utskottet.”*

Historien skildras dramatiskt genom inledningen och uttryck som: *”trots över 20 anmälningar*”, *”vårdpersonalens varningar*” och *”socialtjänstens underlåtenhet att ingripa*”

Det framgår inte att socialtjänsten har sekretess i enskilda ärenden

”Tveksamt samtycke – socialtjänsten får kritik”

Nyheten är att socialtjänst Öster i Örebro har fått kritik från länsstyrelsen för hur de har behandlat ett familjehemsärende. Placeringen för barnet i det här ärendet har varit frivillig men med förälderns vacklande samtycke. Föräldern har samtyckt emellanåt men sagt nej vid andra tillfällen. Socialkonsulenten på länsstyrelsen menar att ärendet kräver en utredning. Frivillig placering kan inte fortgå om inte samtycket är tydligt. Han menar även att nämnden inte har övervägt familjehemsplaceringen minst var sjätte månad, vilket det finns bestämmelse om i socialtjänstlagen.
”Barnets bästa” nämns av socialkonsulenten i samband med rättssäkerhetsperspektiv: *”- Det handlar både om att se till barnets bästa och att ha ett rättssäkerhetsperspektiv. Om det finns risk för att barnet far illa i hemmet, kan socialtjänsten ansöka om tvångsvård. Däremot är det omöjligt att fortsätta en frivillig placering om inte samtycket är tydligt.”*

A-frågor

Det är inte angivet varifrån ”barnets bästa” är hämtat men kommer från en socialkonsulent på länsstyrelsen i ett uttalande om att ärendets hantering inte varit till ”barnets bästa”. Hanteringen har enligt socialkonsulenten inte haft ett rättssäkerhetsperspektiv.
”barnets bästa” förekommer en gång i artikeln.
Begreppet nämns för att poängtera att ett vacklande samtycke inte är till barnets bästa vid frivillig familjehemsplacering. Betydelsen av ”barnets bästa” definieras inte i artikeln.

B-frågor

Artikelns huvudsyfte är att rapportera om den kritik som Socialnämnd Öster i Örebro fått av länsstyrelsen där vikten av tydligt samtycke från föräldrarna vid frivillig placering påvisas. Med otydligt samtycke kan inte frivillig placering fortgå och man bör då ansöka om tvångsvård. Artikeln skildras ur länsstyrelsens perspektiv. Resonemang i artikeln kommer bland annat från länsstyrelsen med uttalandet: *”Vi tycker att gränsen har nåtts för hur mycket man får glida i bedömningen av att något är frivillig vård.”* Ordföranden i socialnämnden ”*anser inte att socialtjänsten har gjort något fel, det handlar bara om att det varit ett otroligt svårt ärende”*. Dessutom argumenterar ordföranden för att det bästa är frivilliga lösningar och tror att tvångsvård kunde ha varit svårt att få igenom i det här fallet. Artikelförfattaren för ett resonemang om socialsekreterarnas utredningskvalitet påverkas av en besvärlig arbetssituation, vilket dementeras av socialnämndens ordförande. Artikeln är objektiv då kritiken från länsstyrelsen och kommentarerna från socialnämndens ordförande har ett neutralt språkbruk som är fritt från vinklingar. Det framgår inte i artikeln om författaren tar ställning för någon.

C-frågor

Parter i artikeln är länsstyrelsen, socialnämnd Öster, socialtjänsten, barnet och dess förälder. De parter som kommer till tals i artikeln är representanter för Länsstyrelsen och socialnämnden. Länsstyrelsen framför kritik mot socialnämnden som i sin tur anser att kritiken är ogrundad.
Parter som namnges i artikeln är socialkonsulenten från länsstyrelsen och ordföranden i socialnämnd öster.

D-frågor

Källor till artikeln är länsstyrelsen och socialnämnd Öster i Örebro. Som läsare kan vi bilda oss en uppfattning om varför socialnämnden har fått kritik av länsstyrelsen.
Artikeln börjar med hur länsstyrelsen kritiserar socialnämnden för sitt agerande i ett familjehemsärende och fortsätter med fakta om ärendet och vari kritiken ligger samt socialnämndsordförandens kommentarer. Artikeln avslutas med en fristående kommentar om att barnet idag kommit hem till sin förälder. Historiens skildring är främst utbildande då den förklarar hur den här typen av ärenden ska hanteras.

Det framgår inte att socialtjänsten har sekretess i enskilda fall.

”Socialtjänsten vill inte jävlas med någon.”

Nyheten är att en lista har skapats på Internet i protest mot socialtjänstens agerande, listan har skrivits på av 700 personer från hela landet. Detta efter att Borås Tidning har uppmärksammat ärendet och i ett antal artiklar skildrat det. Den här artikeln är den senaste i artikelserien. Socialtjänsten har placerat familjen på ett utredningshem där de bott i tio månader med sitt tvångsomhändertagna barn. De bor i en egen lägenhet på hemmet men får inte gå ut med dottern ensamma. Omhändertagandet skedde efter att pappan i familjen åtalats för misshandel av barnet när barnet var fem veckor gammalt. Rättegången skall ske en vecka efter denna nyhetsartikels publicerande. Socialtjänsten har även planer på att fosterhemsplacera flickan. Detta är personalen på utredningshemmet kritiskt inställd till men ordföranden i socialnämnden svarar med att de skall hålla sig neutrala i ärendet och att personalen agerat utöver sitt uppdrag (socialtjänsten köper en tjänst av dem). ”Barnets bästa” nämns i artikeln i ett uttalande från socialnämndens ordförande: *”- Vi blir misstänkliggjorda att vi inte vill barnets bästa, men vår ambition är inte att jävlas med någon”*.

A-frågor

”Barnets bästa” uttrycks av ordföranden i socialnämnden men det är oklart varifrån begreppet kommer. Begreppet nämns en gång i samband med att ordföranden besvarar kritiken mot socialtjänstens agerande som en förklaring eller försvar på att det är ”barnets bästa” de arbetar efter. Definition av ”barnets bästa” återfinns inte i artikeln.

B-frågor

Huvudsyftet i artikeln är att protestera mot socialtjänstens agerande i fallet. Andra syften är att visa sympati med den utsatta familjen och informera om stöd från allmänhetens via namnlistan och från olika föreningar samt att följa upp artikelserien. Artikeln skildras ur föräldrarnas perspektiv med fokus på mamman. Ordföranden i socialnämnden får chans att ge sitt perspektiv på ärendet.

Artikelns resonemang är att föräldrarna anser sig ha blivit orättvist behandlade av socialtjänsten, men tycker att de har fått mycket stöd av utomstående: ”*Vi får ny kraft av allt stöd*” Utredningshemmet är kritisk till den föreslagna fosterhemsplaceringen. Socialnämnden tycker att utredningshemmet har agerat oprofessionellt och att det är synd att advokater har blivit inblandade. Argument i artikeln är att mamman borde få ta hand om sin dotter eftersom hon inte är misstänkt för brott.

Det är inte en objektiv artikel, författaren tar tydligt ställning till föräldrarna i deras utsatta position genom att göra en artikelserie om hur socialtjänsten hanterar familjen och visa på att de får nationellt stöd i sin kamp.

C-frågor

Parter i ärendet är socialtjänsten, föräldrarna, barnet, psykologen, utredningshemmet Hässlehem, olika föreningar som kämpar för familjer som av olika skäl blivit av med sina barn, till exempel Stulen barndom, ordföranden i socialnämnden, advokater, barnavårdscentralen, läkare, polisen, länsstyrelsen. De parter som kommer till tals i artikeln är mamman, socialnämndens ordförande och socialtjänsten. Förutom tacksamheten för stödet gör mamman följande uttalande: ”*Måste vår dotter placeras på ett nytt ställe vill vi helst att hela vår familj ska bo på ett hem där vi kan vara tillsammans med vår dotte*r”. Ordföranden blir intervjuad och anser *”att fokuseringen på familjen är mycket olycklig”, ” – När man blandar in advokater och skapar hysteri gör man det ännu svårare för sig.”, ”- Vi köper en tjänst av Hässlehem och personalen ska vara nollställd i sina utredningar.”* Socialtjänstens handläggare vill inte ge någon kommentar.

Parter som namngivits i artikeln är ordföranden i socialnämnden och socialsekreteraren som handlägger ärendet.

D-frågor

Källor till artikeln är mamman, socialnämndens ordförande, Internet (där protestlistan finns) och tidigare publicerat material från Borås Tidning. Att som läsare få en klar bild av hela historien är svårt eftersom den här artikeln är en del i en artikelserie. En faktaruta om vad som hänt presenteras men för oss finns det ändå frågetecken i historien. Framförallt vill vi ha mer information från mamman om vad hon har fått veta av socialtjänsten.
Artikeln börjar med att skildra stödet familjen får genom protestlistan. Vidare ges en beskrivning av ärendet tillsammans med uttalanden från mamman. Artikeln avslutas med ett uttalande från socialnämndens ordförande. Därefter följer en faktaruta om vad som skett och vad som är anledning till placeringen. Historien skildras dramatiskt med stark vinkling åt att försvara föräldrarna och skuldbelägga socialtjänsten. Dramatiseringen gestaltas av att det är en artikelserie där artikelförfattaren lämnar öppning för kommande artiklar samt vissa uttryck i språkbruket, exempelvis ”*föräldrarna kämpar för att leva ett normalt liv*”, ”*placeringen kostar kommunen miljonbelopp”*.
Det framgår inte att socialtjänsten har sekretess i enskilda fall.

”Barn sover bland möss.”

Nyheten är att en trångbodd familj nekas hjälp av socialtjänsten.
Familjen bor i en trångbodd, fuktskadad och mögelangripen tvårummare med tre små barn. Socialtjänsten betalar hyran. Trots att experter vid både socialstyrelsen och länsstyrelsen tycker att deras bostadssituation bör utredas så händer inget. Barnmorska, läkare och kurator anser också att familjen är alltför trångbodd. Socialtjänsten i Åstorp svarar med att de tycker att lagstiftningen är otydlig då det gäller deras skyldighet att tillhandahålla lägenheter. Familjen har själv försökt att söka ny lägenhet men inte lyckats. Mannen i familjen har även vänt sig till kommunchefen men fått samma svar från honom som han fått av sin handläggare på socialtjänsten; ”- *Socialtjänsten förfogar endast över jourlägenheter och kan inte åta sig borgensförpliktelser”*. I artikeln vittnar ett privat och ett kommunalt fastighetsbolag om att man måste ha arbete och inkomst för att få lägenhet hos dem. Att ha försörjningsstöd räcker inte. Det kommunala fastighetsbolaget kan dock i samråd med socialförvaltningen göra undantag. Ett villkor är då att socialförvaltningen garanterar hyran. Men för att detta skall ske så måste initiativet komma från socialtjänsten och i detta fall vägrar de kontakta

fastighetsbolaget, säger mannen i familjen. ”Barnets bästa” nämns i slutet av artikeln i form av en kort faktagenomgång av barnkonventionen och socialtjänstlagen: *”I konventionens (barnkonventionen, förf. anm.) artikel 3 står att barnets bästa ska komma först vid alla beslut och åtgärder som rör barn”*.

A-frågor

Begreppet ”barnets bästa” förekommer en gång då dess betydelse definieras enligt barnkonventionen i faktarutan i artikelns slut. Författaren har dock beskrivit artikel 3 i barnkonventionen felaktigt: ”*barnets bästa ska komma först vid alla beslut och åtgärder som rör barn*.” Den rätta formuleringen är: ”*skall barnets bästa komma i främsta rummet* ” Syftet är att ge en bakgrundsbild på vad som borde styra socialtjänsten i sin bedömning

B-frågor

Huvudsyftet med artikeln är att skapa sympati för den utsatta familjen som inte får en ordentlig bostad. Annat syfte med artikeln är att ifrågasätta socialtjänstens agerande gentemot familjen. Skildringen i artikeln är gjord ur pappans perspektiv. Resonemanget är att familjen inte mår bra i den aktuella lägenheten vilket bekräftas av både barnmorska, läkare och kurator. Pappans argument är att de är trångbodda och bör få hjälp med ny bostad. Experter på länsstyrelsen och socialstyrelsen anser att deras bostadssituation bör utredas. Socialtjänsten anser att lagstiftningen är otydlig då det gäller deras skyldighet att tillhandahålla lägenheter.

Familjen känner sig felaktigt behandlad av socialtjänsten. Pappan säger: *”- Jag har flera gånger bett socialförvaltningen hjälpa oss, men handläggaren säger att de inget kan göra.”* Det kommunala bostadsbolaget redovisar sin grundregel för hyreskontrakt, vilken är: *”- Man måste ha någon form av godtagbar inkomst, t ex av arbete, a-kassa, pension eller studielön… det händer att vi gör speciella överenskommelser med socialförvaltningen… initiativet måste komma från socialförvaltningen.”* Artikeln är inte objektiv. Författaren tar ställning för den utsatta familjen och vinklar berättelsen till att socialtjänsten gör fel i sitt beslut att inte hjälpa familjen med en större lägenhet.

C-frågor

Parter som nämns i artikeln är familjen, socialtjänsten i Åstorp, barnmorska, läkare, kurator, experter vid socialstyrelsen och länsstyrelsen, kommunchef i Åstorp kommun, Söderåsens Fastighets AB samt en hyresvärd på Kvidingebyggen. I artikeln kommer pappan till tals

genom sin berättelse, kommunchefen genom ett brev han skickat till pappan, där han skriver samma sak som handläggaren sagt samt hyresvärden som intervjuats och är villig att ge familjen en chans men väntar på initiativ från socialtjänsten. Mest utrymme får pappan då hela artikeln baseras på hans familjs situation och hur han har försökt lösa den.
Parter som namngivits i artikeln är kommunchefen och kommunägda Kvidingebyggens vd. Pappan i familjen har ett fingerat namn.

D-frågor

Källor till artikeln är pappan, Socialstyrelsen och Länsstyrelsen i Skåne län, Söderåsens Fastighets AB och Kvidingebyggen, kommunchefens brev och socialtjänsten.
Det mesta av historien verkar framgå men frågor väcks huruvida ett skriftligt beslut har överlämnats med information om rätten att överklaga. Frågor väcks även om varför inte deras nuvarande hyresvärd har kontaktats angående lägenhetens skick.
Artikeln börjar med en kort sammanfattning där läsaren får en bild av vilken dålig standard den utsatta familjen bor i och hur de vädjar till socialtjänsten om hjälp till bättre boende. Mellandelen i artikeln utgörs mest av pappans berättelse av hur familjen har det och vad de önskar samt information från de två bostadsbolagen. Slutkommentar i artikeln kommer från pappan. Därefter presenteras en faktaruta som tar upp FN: s barnkonvention och delar av den som socialtjänstlagen baseras på.
Historien skildras dramatiskt med familjens ohållbara situation som katalysator till att väcka sympati för dem genom språkbruk som: *”påhälsning av möss som springer omkring på golvet bland de sovande barnen… trots det vägrar socialförvaltningen… mitt i trångboddheten… i sin förtvivla… den stora och mögliga fuktfläcken”.* Artikeln har även en viss utbildande karaktär genom sin avslutande faktaruta.
Det framgår inte att socialtjänsten har sekretess i enskilda fall.

Diskussion

I diskussionsavsnittet börjar vi med att redogöra för svaren på de fyra frågeställningarna därefter följer våra slutsatser. Vi diskuterar sedan metoden med studiens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Avsnittet avslutas med förslag till vidare forskning.

Frågeställning 1:

Hur används begreppet ”barnets bästa” i tidningsartiklarna?

Begreppet ”barnets bästa” används på olika sätt i tidningsartiklarna. ”barnets bästa” är i huvudsak aldrig definierat i artiklarna.

I de fall där ”barnets bästa” kommer från socialtjänstlagen (SoL) har begreppet två användningsområden. I det ena fallet som information från socialtjänsten att de sett till ”barnets bästa”. Detta innebär enligt socialtjänstlagen att socialtjänsten har beaktat, utrett och redovisat ”barnets bästa” i det aktuella fallet. I det andra fallet används det av länsstyrelsen för att kritisera socialtjänsten för att de inte agerat enligt barnens bästa. Som motivation till att ”barnets bästa” inte har beaktats anger länsstyrelsen i det ena ärendet att barnens ålder (9 och 13 år) borde ha lett till att socialtjänsten lyssnat på vad barnen uttalade och beaktat detta. Motivet i det andra ärendet var att socialtjänsten inte kan godta ett vacklande samtycke till familjehemsplacering; detta kan inte anses vara till ”barnets bästa”.

I de fall där politiker, som ordförande i sociala nämnder, uttalar ”barnets bästa” är det svårare att veta vad begreppet står för. Politikerna har olika kunskapsnivåer och man vet inte var de hämtar ”barnets bästa” ifrån. Ena gången det används; *”den främsta uppgiften är att se till barnets bästa”* är det som kritik mot att socialtjänsten inte haft ett barnperspektiv utan bara lyssnat till föräldrarnas åsikt. I detta fall kan man härleda begreppet till socialtjänstlagen eftersom socialtjänsten inte enligt politikern beaktat barnperspektivet i ärendet. I det andra fallet är det svårare; *”Vi blir misstänkliggjorda att vi inte vill barnets bästa…”* uttalas av ordföranden i socialnämnden. Uttalandet används som ett försvar mot den artikelserie som journalisten skriver i ett socialtjänstärende.

I ett fall används ”barnets bästa” i en faktaruta av en journalist som belägg för att ifrågasätta om socialtjänsten verkligen har agerat utifrån ”barnets bästa” i det aktuella fallet. ”Barnets bästa” i den artikeln är hämtat från barnkonventionen, men är felciterat. Artikeln citerar *”barnets bästa ska komma först vid alla beslut och åtgärder som rör barn”* den korrekta

ordalydelsen är *”Vid alla åtgärder som rör barn… skall ”barnets bästa” komma i främsta rummet”*. Innebörden av ”barnets bästa” i barnkonventionen är inte definierad utan skall ses som etiskt vägledande. Kanske är det därför den används av journalisten. Uppgifterna i en faktaruta ses som sanna och om de är felciterade kan journalisten medvetet ha ändrat ordalydelsen. Detta för att uppgifterna bättre skall tjäna journalistens syfte.

Det huvudsakliga problemet med begreppet är att det har flera betydelser beroende från vilket sammanhang man hämtar det ifrån. Socialtjänsten har socialtjänstlagen till hjälp för att veta vad ”barnets bästa” innebär för dem. Vilka kunskaper journalisterna har om begreppet ”barnets bästa” enligt socialtjänstlagen är oklart. Det kan vara så att de känner till betydelsen för socialtjänsten men att de väljer att bortse från den för att göra en konfliktfylld och spännande artikel *”Så det bästa för det här barnet var att…”* Journalister kan med förtjänst använda barnkonventionen för att själva kunna tolka betydelsen av ”barnets bästa” där begreppet står som en etisk grundregel.

När begreppet används i artiklarna är syftet oftast att ifrågasätta socialtjänstens agerande. Det för det goda med sig att socialtjänsten alltid måste vara ifrågasättande till om de verkligen beaktat, utrett och redovisat ”barnets bästa”. Nackdelen är att det sällan eller aldrig redovisas vad socialtjänstlagens innebörd av ”barnets bästa” verkligen är. Detta leder till missförstånd och får allmänheten att betrakta socialtjänstens agerande utan kunskap om vad innebörden av ”barnets bästa” i socialtjänstlagen står för.

Är lagstiftningen otydlig? Melin (2004) menar att det mesta istället tyder på att det finns brister i kunskap och information hos socialtjänsten. Lagstiftningen i sig motsvarar i stort sett konventionens krav och i vissa fall går lagstiftningen längre än barnkonventionen.

Som vi redovisar under ”barnets bästa” betonar Barnombudsmannen (2001):
”*Eftersom kriterier saknas angående vad som avses med barnets bästa inom olika områden ger begreppet utrymme för olika tolkningsmöjligheter. Uttrycket riskerar därigenom att bli till intet förpliktigande, om det används i alltför generell mening. Det faktum att barnets bästa inte närmare definierats kan innebära en risk för att varje beslutsfattare tolkar på sitt sätt och att barnets rätt till likhet inför lagen äventyras. Å andra sidan ger en flexibel tolkning större utrymme för det enskilda barnet och för barnets egen åsikt*.” (s. 66).

I förarbetena till socialtjänstlagen betonas det hur viktigt det är att socialnämnder och domstolar inte använder begreppet slentrianmässigt (Prop. 1997/98:7 s.46 och 103. Prop. 2005/06:99 s.39 f och 85).
När en politiker i nämnden i artikeln ”*Socialtjänsten inte vill jävlas med någon*” uttalar sig står ”barnets bästa” utan definition. Det kan därför upplevas som om begreppet används slentrianmässigt. Uttalandet är: *”Vi blir misstänkliggjorda att vi inte vill barnets bästa.”*

Vi har sett i artiklarna att om begreppet ”barnets bästa” kommer från socialtjänsten eller nämnden får det en negativ vinkling. Begreppet används ofta som ett verktyg med vilket man angriper och ifrågasätter om socialtjänsten verkligen agerat utefter ”barnets bästa”. Om uttalandet används på fel sätt och i fel sammanhang är risken att allmänheten tappar förtroendet för dess innebörd. Socialarbetare bör vara medvetna om att begreppet ”barnets bästa” är föremål för tolkning i ett vidare spektrum och bör inte använda det slentrianmässigt.

”Barnets bästa” verkar i artiklarna användas mest i syfte att kritisera socialtjänsten som i sin tur inte kan försvara sig fullt ut då sekretessen råder, samtidigt som de kan gömma sig bakom begreppet och påstå att de arbetat efter principen om ”barnets bästa”, väl medvetna om att det inte kan kontrolleras just på grund av sekretessen.

Frågeställning 2:

<u>Vilket/vilka budskap har artiklarna?</u>

Artiklarnas huvudsyften är att redovisa kritik mot socialtjänsten och att förmedla att deras agerande inte varit förenligt med ”barnets bästa”. Detta mönster har vi själva varit med om att skapa då urvalet av artiklar skedde med hjälp av sökorden ”barnets bästa” och ”socialtjänsten” på Presstext och Mediesök. Vi kan dock konstatera att de bägge begreppen uteslutande används tillsammans på detta sätt i våra artiklar.
I artiklarna kan man skönja ett mönster som kännetecknas av att de är skrivna dramatiskt och har ett offer och en syndabock. Offret är den eller de som anses ha motarbetats av socialtjänsten och syndabocken är i dessa artiklar socialtjänsten som antingen gjort för mycket eller för lite för klienterna. I dessa artiklar anses inte socialtjänsten ha arbetat efter ”barnets bästa”.

Av de sex artiklarna tolkade vi fyra av dem som ej objektiv journalistik. Detta är en alltför hög siffra om man tänker på den pressetik som faktiskt existerar men sällan praktiseras i dessa artiklar. Det som ej var objektivt var språkbruket i artiklarna samt att journalisterna ofta vinklade historien och tog ställning för den lilla människan mot myndigheten. Det är en av journalistikens uppgifter att föra fram den som står i ojämn maktfördelning till den andra parten för att uppnå en mer jämlik situation. Detta behöver dock inte göras genom språkbruk som ställer den andra parten i ett tvivelaktigt skimmer.

I objektivitetsbegreppet ingår det att en nyhet skall vara opartisk, balanserad och neutral i sitt språkbruk. Artikelförfattarna till våra artiklar använder ofta omskrivande språkbruk såsom ”trots” och ”hävdar” när socialtjänsten nämns. Det gör att bilden av socialtjänsten blir negativ och vi får en bild av att artikelförfattaren tar sympati för den drabbade, vilket inte går ihop med opartiskhet. Vid en neutral nyhetsrapportering förekommer inga värderande attribut och journalisten skall inte ta ställning för ena eller andra parten (Hadenius & Weibull 2005).

I två av artiklarna hade ”barnets bästa” inte uppfyllts. Socialtjänsten borde ha lyssnat mer på barnen i artikeln ”*Livrädda barn tvingades att åka till pappan…*” och beaktat barnperspektivet i artikeln *”15-åring dog av vanvård…”*.
Frånvaron av barnperspektiv tycks vara en vanlig förekommande orsak till att ”barnets bästa” inte uppfylls. Barnets rätt att få komma till tals och beaktandet av barnets vilja verkar bli åsidosatt ganska ofta till förmån för andra intressen, då oftast föräldrarna och deras åsikter. Föräldrarna kan protestera mot hur de blir behandlade medan barnet oftast inte har samma möjlighet, därför kan det vara lättare att göra föräldrarna till viljes.

Vad som uttrycks i de olika artiklarna är huvudsakligen kritik mot socialtjänsten att de antingen gjort för lite eller för mycket i de olika ärendena: ”*Det är fruktansvärt, hur kan man göra så med ett barn?*”, eller försvar från socialtjänsten för att bemöta kritiken, exempelvis: *”Vi såg till barnets bästa, vi gör alltid en bedömning av vad som är bäst för barnet…”*

Frågeställning 3:

Vilka aktörer nämns i artikeln?

De aktörer som nämns i artiklarna kan delas in i grupper för att få en bättre förståelse för den struktur som artiklarna innehåller:

- Grupp 1: Föräldrarna och barnen
- Grupp 2: Representanter från socialtjänsten
- Grupp 3: Representanter från socialnämnden eller kommunen
- Grupp 4: Representanter från länsstyrelsen och socialstyrelsen
- Grupp 5: Representanter från sjukvård, övrig social omsorg och vårdpersonal
- Grupp 6: Representanter från rättsväsendet, advokater eller polisen.
- Grupp 7: Övriga

Föräldrarna och barnen (grupp 1) kommer till tals i tre artiklar. Det är föräldrarna som uttalar sig uteslutande i artiklarna. De uttrycker huvudsakligen sin besvikelse och oförståelse inför socialtjänstens agerande. I dessa artiklar är det bara den ena förälderns åsikt som kommer fram.

Representanterna för socialtjänsten (grupp 2) kommer till tals i fyra artiklar. Det som uttrycks i det första fallet är: *”vi såg till barnets bästa”*, *”som alltid gör vi en bedömning av vad som är bäst för barnet”* och *”jag kommer inte att kommentera den enskilda händelsen”*. I det andra fallet uttrycks att handläggaren som handlägger ärendet inte vill ge några kommentarer. Den tredje gången uttrycker socialtjänsten att lagstiftningen är otydlig när det gäller deras skyldighet att tillhandahålla lägenheter. I fjärde gången uttrycker socialdirektören att hon delar länsstyrelsens kritik mot socialtjänsten.

Representanter från socialnämnden eller kommunen (grupp 3) kommer till tals i fyra artiklar. Representanten från socialnämnden uttrycker i en artikel kritik mot socialtjänsten vilket lett till att en internutredning gentemot socialtjänsten dragits igång.
I en annan artikel tycker representanten från socialnämnden inte att socialtjänsten gjort något fel och delar därmed inte länsstyrelsens kritik. I det tredje fallet anser socialnämndsrepresentanten att fokuseringen i ärendet är olycklig och att de blir misstänkliggjorda för att inte vilja ”barnets bästa”. Representanten från kommunen kommer till tals i en artikel, där bekräftas svaret som pappan redan tidigare erhållit från socialtjänsten.

Representanter från länsstyrelsen och socialstyrelsen (grupp 4) kommer till tals i tre artiklar. Deras uttalanden handlar om kritiken de ger socialtjänsten i de ärenden som tas upp i artiklarna. Länsstyrelsen uttalar sig i alla tre artiklarna medan socialstyrelsen uttalar sig i två

av dem. I de fall där länsstyrelsen riktar kritik mot socialtjänsten förstärks bilden av socialtjänsten som förövare och familjen som offer.

Representanter från sjukvård, övrig social omsorg och vårdpersonal (grupp 5) kommer inte till tals i artiklarna. Representanterna nämns främst för att styrka att socialtjänsten borde ha agerat annorlunda i ärendena genom att visa på att representanterna uppmärksammat de behov som familjerna har. Dessa behov har kommunicerats till socialtjänsten och borde då ha givit en annan utgång i ärendet. Detta vill troligtvis artikelförfattarna uppmärksamma då de ger sin bild av historien. Det är läkare, barnmorska, kurator, psykolog, personal på barnavårdscentral och vårdpersonal som representerar den här gruppen.

Representanter från rättsväsendet, advokater eller polisen (grupp 6**)**. Rättsväsendet kommer inte till tals i artiklarna utan nämns bara i de artiklar där de har en roll. Rättsväsendet representeras i artiklarna av tingsrätten (en gång), Svea hovrätt (en gång). Advokaterna nämns i två av artiklarna och kommer till tals i den ena av dem. Den ene förälderns advokat uttrycker missnöje över tingsrättens dom och har begärt att Svea hovrätt skall inhibera den. Den andre förälderns advokat uttrycker i samma artikel att han inte vill kommentera ärendet. Polisen nämns i tre av artiklarna men kommer inte till tals.

Övriga aktörer som nämns i artiklarna (grupp 7): Av övriga aktörer kommer två representanter till tals, den ena från bostadsbolaget Kvidingebyggen (kommunal ägo) och den andra från Söderåsens Fastighets AB (privat ägo). Kriterierna för att få ett hyreskontrakt uttrycks samt att det kommunala bostadsbolaget även samarbetar med socialtjänsten i vissa fall men att initiativet då måste komma från socialtjänsten. Även personalen på ett utredningshem (Hässlehem) kommer till tals indirekt då det i den aktuella artikeln framgår att de är negativt inställda till socialtjänstens agerande i ett ärende. De övriga aktörerna nämns bara: En utomstående konsult och föreningen ”Stulen barndom”.

Huvudpersonerna i artiklarna är socialtjänsten, föräldrarna och deras barn. Artiklarnas huvudsakliga struktur visar på att journalisterna ofta söker framställa en dualism av verkligheten. I hälften av artiklarna kommer någon av föräldrarna till tals och är även de som får mest utrymme och utmålas som offer, medan socialtjänsten framställs som förövare: *”Det dualistiska tankesättet innebär att ordna världen i motsatta begrepp som utesluter varandra. Vi tänker i termer som exempelvis svart eller vit, god eller ond.”* (Öquist, 2003)

Socialtjänsten får någon gång i artiklarna stöd av socialnämnden eller kommunen för sitt agerande. För övrigt bekräftas deras roll som förövare. Länsstyrelsen och socialstyrelsen har otvivelaktigt uppgiften att granska socialtjänstens agerande. Deras roll i artiklarna är att kritisera socialtjänsten. Representanter från sjukvård, övrig social omsorg och vårdpersonals används i artiklarna för att visa att deras bedömning skiljer sig från socialtjänstens. Därmed förstärks kritiken mot socialtjänsten. Övriga aktörer i artiklarna har en neutral roll och existerar bara för att redovisa fakta i historien.

Inte i någon av artiklarna har föräldrarnas riktiga namn nämnts men alla chefer och nämndeordförande har namngivits, vilket ger en känsla av att artikelförfattarna vill peka ut dem. När texterna blir personifierande på detta sätt kan läsaren bli intresserad av annat än historien. Med namngivna personer i artiklarna kan läsaren lättare identifiera dem och bli intresserade av dem istället för historien.
Föräldrarna är inte namngivna utan presenteras som mamman eller pappan. Detta är roller som många andra kan identifiera sig med vilket medför att läsaren sympatiserar med dem. Det gör att artiklarnas känsla är att socialtjänsten är onda/förövare medan föräldrarna är goda/offer. Hadenius & Weibull (2005) beskriver hur journalisterna använder sig av personifierande berättarstil för att läsaren skall känna igen sig och ha sympati för de som framställs för som goda, som en saga där de onda ställs mot de goda.

Frågeställning 4:

Hur är artiklarna uppbyggda?

Källorna i artiklarna anges oftast inte. I två av artiklarna är de dock angivna; den första gången som en inledande referens till Ekot som har gjort en granskning av händelsen och i en annan artikel finns det en källhängivelse till en faktaruta som tar upp barnkonventionen och socialtjänstlagen. I övrigt är källorna angivna i form av uttalanden från aktörerna eller inte alls. Beskrivningarna av historierna i artiklarna är oftast inte källhänvisade, därför blir det svårt att reda ut vad uppgifterna i övrigt kommer ifrån. Ghersetti (2004) menar att inte sällan står journalistikens krav på sanning, saklighet och opartiskhet i direkt kontrast till dramaturgisk bearbetning och utformning. Eftersom händelserna i fyra av de sex artiklarna vi studerade var dramatiskt skildrade kan vi se en koppling mellan dramatisk skildring och frånvaro av tydliga källhänvisningar för de fakta som redovisas i artiklarna.

När det gäller artiklarnas uppbyggnad har vi valt att titta på artiklarnas inledning, deras mitt och slut. Redan på förhand har vi alltså givit berättelserna en form. Ghersetti (2004) talar om att den anglosaxiska dramaturgiska modellen är uppbyggd kring en grundhandling med en distinkt början, en mitt och ett slut. Ghersetti talar vidare om att sidoblickar, tillbakablickar eller parallellhandlingar sällan förekommer och att berättelsen oftast är relativt kort. I de artiklar vi studerat kan vi se detta mönster även om vi, som påpekats, redan innan delat upp artiklarna i tre delar. Den modell som Ghersetti beskriver är alltså möjlig att applicera på artiklarna.

Artiklarna är i princip uppbyggda på samma sätt. Alla utom en börjar med en dramatisk inledning där historien berättas ur ett perspektiv som ska fånga läsarens intresse med ett kraftfullt språkbruk som: *”3-åring inlåst i häktet med sin mamma. Timmarna innan hade kvinnan knivhuggit flickans pappa svårt.”* Mellanpartierna utgörs i huvudsak av fakta i ärendena och kommentarer från inblandade, exempelvis: *”- Vi får ny kraft av allt stöd. Samtidigt undrar vi när det här ska ta slut, säger mamman.”* Fyra av de sex artiklarna avslutas i princip på liknande sätt, med slutkommentarer från någon av de inblandade. Även de övriga två avslutas med slutkommentarer men fortsätter efter artikeln med presentationer av faktarutor. Den första faktarutan skildrar vad som tidigare skett i ärendet, förmodligen för att ge en djupare förståelse av historien. Den andra återger delar av barnkonventionen och ursprunget till ”barnets bästa”, om än felaktigt citerat. Syftet med att den presenteras kan vara att stärka sympatin för den stackars familjen som inte får den hjälp de behöver.

Ghersetti (2004) nämner också den klassiska berättelsen där man alltid hittar orsak och verkan; detta förekommer också i artiklarna men det är inte alltid möjligt att dra slutsatser eftersom historierna oftast inte ger tillräcklig fakta över vad som är orsaken till socialtjänstens agerande. I fyra av de sex artiklarna tyckte vi att det var möjligt att på ganska goda grunder dra slutsatser, förstå historien och den kritik socialtjänsten utsattes för. Historierna skildras alltså relativt komplett ur synvinkeln att man kan dra en slutsats (därmed säger vi inte att det är den korrekta slutsatsen men att det däremot varit möjligt att dra en slutsats). Dock fanns det även i de här fyra artiklarna luckor i förståendet på grund av otillräcklig information. Det är förstås inte möjligt att få reda på socialtjänstens resonemang eftersom de har sekretess och inte uttalar sig i enskilda ärenden. Alla artiklar saknade information om att det är så. Allmänheten påminns därför inte om detta och att som medborgare då kunna bedöma och förstå historien blir svårt eftersom socialtjänstens hållning i ärendet inte klargörs. I två av

artiklarna fick man dock information om att man valde att inte kommentera det enskilda ärendet. Detta kan ses som ett exempel på den vinkling som Ghersetti (2004) talar om där det väljs att ”skriva om” socialtjänstens sekretess till att bli ett val de gör om att inte uttala sig. Som vi kunnat påvisa kan objektiviteten ifrågasättas då artiklarna är vinklade åt att ta ställning för någon av parterna vilket i sin tur försvårar möjligheten att dra slutsatser av historien på goda grunder.

Enligt vår analys skildrade fyra av de sex artiklarna historierna på ett dramatiskt vis. Det dramatiska berättandet har enligt Ghersetti (2004) två syften; det ena är att fånga och behålla läsarens intresse men också att på ett tydligt och övertygande sätt förmedla ett budskap. Våra artiklar tyder på att journalisterna har haft dramatiken till hjälp för att förmedla ett budskap. Vi kan också säga att de lyckats ganska väl med att förmedla ett budskap i och med att vi ansåg att vi kunde förstå historien och dra slutsatser i merparten av artiklarna. Slutsatsen av historierna blev att socialtjänsten handlat fel i de ärenden som berördes i artiklarna.

Ghersetti (2004) nämner att språket i berättelsen är den del där dramaturgin kommer till störst uttryck. I våra artiklar var det främst i språkbruket som dramatiseringen återfanns; *”flickan skrek förtvivlat”, ”högg pappan i bröstet”, ”den stora mögliga fuktfläcken”, ”i sin förtvivlan…”*. Ghersetti skriver vidare att enligt Roeh så fungerar värdeladdade ord som perspektivmarkörer, det vill säga att de indirekt tar ställning till om något är bra eller dåligt eller antyder en konflikt och att de därmed bidrar till att höja dramatiken, spänningen eller sensationsnivån i berättelsen. I våra artiklar förstärktes perspektivet ”*den lilla människan mot myndigheten*” och ”*socialtjänsten har gjort fel*” med hjälp av språkbruket tycker vi. En röd tråd kan anas i artiklarnas uppbyggnad med en början som väcker nyfikenhet och fortsätter mer neutralt med fakta och avslutar med en klatschig slutkommentar från någon av de inblandade.

Slutsatser

Syftet med vår uppsats är: ***”****Att beskriva hur och i vilka sammanhang begreppet barnets bästa skildras i pressen i de fall där socialtjänsten är involverad”*. När vi ställde våra frågeställningar mot artiklarna kunde vi se följande:

- Begreppet ”barnets bästa” används som ett verktyg för att ge socialtjänsten kritik

- Begreppet ”barnets bästa” står odefinierat i de flesta fall när det används i artiklarna
- Artiklarnas huvudsyften är att förmedla att socialtjänsten inte sett till ”barnets bästa”
- Begreppet ”barnets bästa” återfinns i våra artiklar i ett dramatiserat sammanhang
- Merparten av artiklarna är inte objektiva, skildringarna konstrueras som en dualistisk verklighet som består av offer (familjen) och förövare (socialtjänsten). I de fall där andra aktörer förekommer styrker de oftast stödet för familjen och kritiken mot socialtjänsten.

Våra slutsatser är dock inte generaliserbara då vårt material utgjordes av endast sex tidningsartiklar. Strategiskt urval, som vi använt oss av, anses av Esaiasson m.fl. (2003) vara den mest osäkra metoden för generaliserbarhet (extern validitet) därför att enstaka fåfallsstudier inte kan vara statistiskt representativa. Vi har ej hittat någon tidigare forskning som vi kan få stöd för vårt resultat i.

Begreppsvaliditet och reliabilitet bildar tillsammans resultatvaliditet som svarar på frågan om vi undersöker det vi avsett att undersöka (Esaiasson m.fl, 2003). Begreppsvaliditet innebär för vår del att vårt operationella mätverktyg (intervjuguiden) skall överensstämma med våra teoretiska begrepp (syfte och frågeställningar). Vi anser att vår intervjuguide överensstämmer med våra frågeställningar och vårt syfte (begreppsvaliditet). I och med detta anser vi oss ha uppnått resultatvaliditet.

Reliabilitet handlar om mätverktygets tillförlitlighet och hur väl det motstår olika slag av slumpinflytanden. Eftersom vi använt oss av en standardiserad intervjuguide anser vi oss ha uppnått god reliabilitet (Patel & Davidson, 1994).

Vår analysmetod, kvalitativ textanalys, har för oss varit användbar. Metoden att alla tre skulle läsa och var för sig analysera artiklarna innan vi sammanställde resultatet har i stort sett fungerat tillfredsställande och bidragit till att styrka resultatet genom reducering av godtycklighet eller ensidig subjektivitet. Nackdelen med metoden var dock att den tog mycket tid i anspråk. Urvalet av våra artiklar är vi nöjda med, med undantag av den artikel som ingick i en artikelserie. Denna artikel byggde till viss del på de tidigare artiklarna i ärendet bl.a. genom en sammanfattande faktaruta. Detta medförde att artikeln var lite annan karaktär än de andra. I övrigt var nyhetsartiklarna av samma kategori.

”Barnets bästa” är ett begrepp som har olika betydelser beroende på dess sammanhang. Tyvärr är det så att i de artiklar vi analyserat utvecklas begreppet och vad det står för i sammanhanget i princip aldrig. Begreppet tjänstgör mer som ett verktyg för att mestadels kritisera socialtjänsten. Inte någonstans framgår vad begreppet verkligen innebär i socialtjänstlagen. Det är anmärkningsvärt att man i artiklarna inte förklarar innebörden av begreppet i socialtjänstlagen eller, när det används i andra sammanhang, inte förklarar vad man menar genom att uttrycka ”barnets bästa”. Såvitt vi kan se har författarna till artiklarna i stort sett inget intresse av att definiera ”barnets bästa” utan artiklarna syftar till att prioritera andra värden i enlighet med journalistikens dramaturgi. Barnombudsmannen (2001) talar om att begreppet ”barnets bästa” riskerar att bli till intet förpliktigande, om det används i alltför generell mening. Författarna till våra artiklar bidrar tyvärr inte vad vi kunnat se till motsatsen.

Journalisterna och socialtjänsten tycks ha olika syn på vad begreppet innebär. Artikelförfattarna visar sin tolkning indirekt genom att ställa retoriska frågor som: ”S*å det bästa för det här barnet…*?”, för att visa att socialtjänsten inte tagit hänsyn till ”barnets bästa”. Det framgår inte vad journalisterna anser vara ”barnets bästa” men det framgår tydligt vad de *inte* tycker är ”barnets bästa”.

Vi har sett att socialtjänstens sekretess inte nämns i artiklarna men i två av dem väljer handläggaren att inte kommentera. Detta tolkar vi, som blivande socionomer, som sekretess men det kan av lekmän tolkas som ett skydd för att slippa uttala sig. Om detta påverkar hur ”barnets bästa” skildras i texten vet vi inte, men vi tror att socialtjänstens sekretess påverkar hur journalisterna väljer att intervjua socialtjänstens representanter.
Vad kan då socialtjänsten göra för att begreppet ”barnets bästa” inte används i för generell mening? Vi skulle önska att socialtjänstens definition av begreppet ”barnets bästa” tydligare kommer fram till allmänheten, kanske genom en pressansvarig på socialkontoret som har kompetens att bemöta pressen. Vi tror att det går att uttala sig generellt om definitionen av begreppet t.ex. vilka rekommendationer socialstyrelsens har inför arbete som skall vara till ”barnets bästa”. Genom att minska risken att uttalanden som kommer från socialtjänsten blir använda i fel syfte stärks begreppet ”barnets bästa” då det citeras på rätt sätt och risken att det användas slentrianmässigt minskar.

Då det gäller den objektivitet som pressetiken uttrycker har den uppenbarligen inte varit prioriterad för våra artikelförfattare. Flertalet av skildringarna bygger istället på dramaturgi

och dualism i form av offer och förövare. När det gäller ”barnets bästa” och socialtjänsten tycks det finnas utrymme för endast en mycket liten del av objektivitet. Det kan dock finnas andra områden som pressen behandlar med större objektivitet. Våra artiklar behöver inte nödvändigtvis vara ett uttryck för en allmän objektivitetsbrist i pressen.

Vår känsla när vi läser merparten av artiklarna är att de inte är skrivna för det enskilda barnets bästas skull, om detta är fallet så är de i alla fall inte enbart skrivna utifrån det. Istället skrivs de utifrån att göra en dramatisering som förhöjer nyhetsvärdet. Vi tror att detta görs för att i första hand gynna helt andra intressen än barnets. Vi har även sett att pressen sällan skildrar när socialtjänsten hjälper människor på ett bra sätt, vilket naturligtvis sker, men eftersom det inte är sensationsjournalistik verkar det som att det är ointressant för lösnummerförsäljningen. Detta är dock bara tankar som vi saknar ett vidare belägg för men vi väljer att ta med dem eftersom vi sett detta mönster.
Vågbrant (2006) kunde i sin avhandling se att i de artiklar han analyserat används bl.a. värdeladdade ord för att skapa artiklar som påminner mer om fiktion och skönlitteratur än nyheter, detta för att sälja fler tidningar. Detta ger stöd åt vår känsla att journalisterna i våra artiklar använder sig av dramatisering för att öka nyhetsvärdet.
Vi tycker trots detta att det är mycket viktigt att ”barnets bästa” och socialtjänsten lyfts fram i pressen. Det vi skulle önska är dock att det görs på ett mer sakligt, opartiskt och pressetiskt sätt.

När det gäller framtida forskning på ”barnets bästa” i pressen kan det vara en god idé att forska på de områden som vi inte valt att använda; exempelvis kan man tänka sig att inkludera artiklar som berör ”barnets bästa” i vårdnadsfrågor och flyktingärenden. Ett annat sätt att vidare forska på området skulle kunna vara att också titta på en annan typ av artiklar; debattartiklar och ledare. Ett tredje komplement till vår studie skulle kunna vara att man intervjuar journalister som skrivit om ”barnets bästa” och ta reda på vad de söker skildra och på vilket sätt när de skriver om ”barnets bästa” då socialtjänsten är involverad. Vår bild av ”barnets bästa” i pressen skulle kunna kompletteras med något av ovanstående för att få ett bredare perspektiv. Det skulle vara väldigt intressant att se om ”barnets bästa” skildras annorlunda i t.ex. artiklar om vårdnadsfrågor eller flyktingfrågor.

Källförteckning

Litteratur

Altheide, David L (1996): *Qualitative Media Analysis.* California: Sage Publications, Inc.

Andersson, Gunvor i Meuwisse, Anna. m.fl. (2000): *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och kultur

Barn och unga i socialtjänsten – Utreda, planera och följa upp beslutande insatser. Stockholm: Socialstyrelsen (2006) (art. nr: 2006-101-6)

Barnombudsmannen (2001): *Barnets bästa – från vision till verklighet*. Stockholm: Fritzes

Börjesson, Mats (2003): *Diskurser och konstruktioner, en sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur

Esaiasson, Peter/Gilljam, Mikael/Oscarsson, Henrik/Wängnerud, Lena (2003): *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik

Ghersetti, Marina i Nord, Lars/Strömbäck, Jesper (2004): *Medierna och demokratin*. Studentlitteratur: Lund

Hadenius, Stig/Weibull, Lennart (2005): *Massmedier – En bok om press, radio & TV*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag

Havnesköld, Leif/Risholm Mothander, Pia (1995): *Utvecklingspsykologi – Psykodynamisk teori i nya perspektiv*. Stockholm: Liber utbildning AB

Hultén, Britt (2000): *Journalistikanalys – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lundahl, Christian/Öquist, Oscar (2002): *Idén om en helhet. Utvärdering på systemteoretisk grund*. Studentlitteratur: Lund

McQuail, Denis (2005): *McQuail´s mass communication theory*. London: SAGE

Melin, Stefan (2004): *Barnkonventionen i svensk rätt – principer och regler i urval*. Stockholm: Thomson Fakta AB.

Norström, Carl/Thunved, Anders (2005): *Nya sociallagarna(artonde upplagan)*. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Patel, Runa/Davidson, Bo (1994): *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* Lund: Studentlitteratur

Thurèn, Torsten (2002): *Vetenskapsteori för nybörjare.* Stockholm: Liber

Wenneberg Barlebo, Sören (2001): *Socialkonstrutivism – positioner, problem och perspektiv*. Liber Ekonomi: Malmö

Öquist, Oscar (2003): *Systemteori i praktiken.* Förlagshuset Gothia: Stockholm

Propositioner och SOU

Proposition 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen

Proposition 1997/98:7 Vårdnad, boende och umgänge

Proposition 2005/06:99 Nya vårdnadsregler

SOU 1997:116 Barns bästa i främsta rummet

SOU 1999:4 God sed i forskningen

SOU 2004:115 Den könade förskolan - om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete

Avhandlingar, uppsatser

Alm Mäntyniemi, Lina (2006): *Vem har ansvaret? Mediebilder av frivilligt socialt arbete 1994-2003.* C-uppsats, Institutionen för Samhälls- och Välfärdsstudier: Linköpings Universitet

Blom, Konrad (2006*): Barnets bästa i första rummet.* Magisteruppsats, Linköpings Universitet

Jacobsson, Maria (2006): *Barnets bästa, barnets vilja, barnets rätt att komma till tals - En jämförelse mellan socialrättslig och familjerättslig lagstiftning* Examensarbete, Lunds Universitet

Nyström Persson, Maria (2005): *Depression – ett kvinnligt fenomen? Hur massmedia framställer bilden av unga kvinnor och flickor med depression.* C-uppsats, Stockholms Universitet

Omidian, Sara (2006): *Hageby, en idyll eller ett ghetto? En granskning av medias roll i stigmatiserandet av förorter på lokal nivå.* C-uppsats, Institutionen för Samhälls- och Välfärdsstudier, Linköpings Universitet

Vågbrant Per, 2006: *”Har Expressen fått pippi? En kritisk diskurs analys av Expressens rapportering kring fågelinfluensan”*. D-uppsats, Karlstads Universitet

Tidningsartiklar (via internet)

Borås Tidning (2006-08-30): *”Skönt att folk bryr sig”*. Nyhetsartikel. Källa: www.mediearkivet.se: Mediesök.
Vår rubrik: *”Socialtjänsten vill inte jävlas med någon.”*

Expressen (2006-10-25): *”3-åring inlåst i häktet med sin mamma…”*. Sidan 26. Nyhetsartikel. Källa: www.presstext.se: Presstext online.
Vår rubrik: *”3-åring inlåst i häktet”*

Helsingborgs Dagblad (2006-01-30): *”Trångbodd familj nekas hjälp”*. Sektion: Åstorp - sidan 22. Nyhetsartikel. Källa: www.mediearkivet.se: Mediesök.
Vår rubrik: *”Barn sover bland möss.”*

Nerikes Allehanda (2006-10-15): *”(ingen rubrik)”*. Sektion: Övrigt - dina fonder - sidan 5 . Nyhetsartikel. Källa: www.mediearkivet.se: Mediesök.
Vår rubrik: ”*Tveksamt samtycke – socialtjänsten får kritik*”

Svenska Dagbladet (2006-12-21): *”15-åring dog av vanvård - trots varningar”*. Sektion: C-RED. sidan 34 . Nyhetsartikel. Källa: www.mediearkivet.se: Mediesök.
Vår rubrik: ”*15-åring dog av vanvård trots varningar*”

Svenska Dagbladet (2007-03-22): ”(*ingen rubrik*)”. Sektion 4A: Nyheter - sidan 8 . Nyhetsartikel. Källa: www.mediearkivet.se: Mediesök.
Vår rubrik: ”*Livrädda barn tvingades att åka till pappa – borrades ut från toaletten*”

Internet

www.bo.se via länk: http://www.bo.se/Adfinity.aspx?pageid=42 (2007-11-04)

www.ne.se: via länk http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?t_word=Retorisk+fr%e5ga) (2007-12-04)

www.socialstyrelsen.se via länk:
http://www.socialstyrelsen.se/Amnesord/barn_ungdom/BBIC/index.htm (2007-11-04)

www.socialstyrelsen.se via länk:

http://www.sos.se/fulltext/114/2002-114-6/2002-114-6.htm (2007-11-27)

www.lagrummet.se:

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga: 1990:52

Sekretesslagen: 1980:100

Sekretessförordningen: 1980:657

Socialtjänstlagen: 2001:453

Bilaga:

Intervjuguide

A – frågor som handlar om begreppet ”barnets bästa”

1. Varifrån hämtar man ”barnets bästa”?
Icke angivet/socialtjänstlag/barnkonvention/annat

2. I vilket sammanhang tas ”barnets bästa” upp?
Vad är syftet?

3. Hur ofta förekommer ”barnets bästa” i artikeln?

4. Varför nämner man ”barnets bästa”?

5. Definieras betydelsen av ”barnets bästa” i artikeln?

B – frågor som handlar om artikelns perspektiv, argument och resonemang

1. Vad är huvudsyftet med artikeln?

2. Finns det andra syften?

3. Vilket/vilka perspektiv har artikeln?
Från vilket perspektiv skildras artikeln?

4. Hur resonerar man i artikeln?

5. Vilka argument har artikeln?

6. Är artikeln objektiv?(objektivitetskrav)
– Tar artikelförfattaren ställning? I så fall för vem?

C – frågor som handlar om vilka parter som nämns eller kommer till tals i artikeln

1. Vilka parter nämns i artikeln?

2. Vilka parter kommer till tals i artikeln?
Vad uttrycks?

3. Får berörda parter lika stort utrymme i artikeln?

4. Vilka parter har namngivs i artikeln?

D – frågor som handlar om artikelns källor och uppbyggnad

1. Hur många källor bygger artikeln på?

Vilka är källorna?

2. Hur mycket av hela historien framgår av artikeln?

Är det möjligt att som läsare förstå/dra slutsatser på goda grunder?

3. Hur är artikeln uppbyggd?

Vad inleds artikeln med?

Mellan parti?

Vad avslutas den med?

4. Hur skildras historien?

Dramatisering

Neutral

Utbildande

Annat

Fristående fråga

Framgår det att socialtjänsten har sekretess vad gäller uttalanden om enskilda fall?